MARS ET HISTORIA

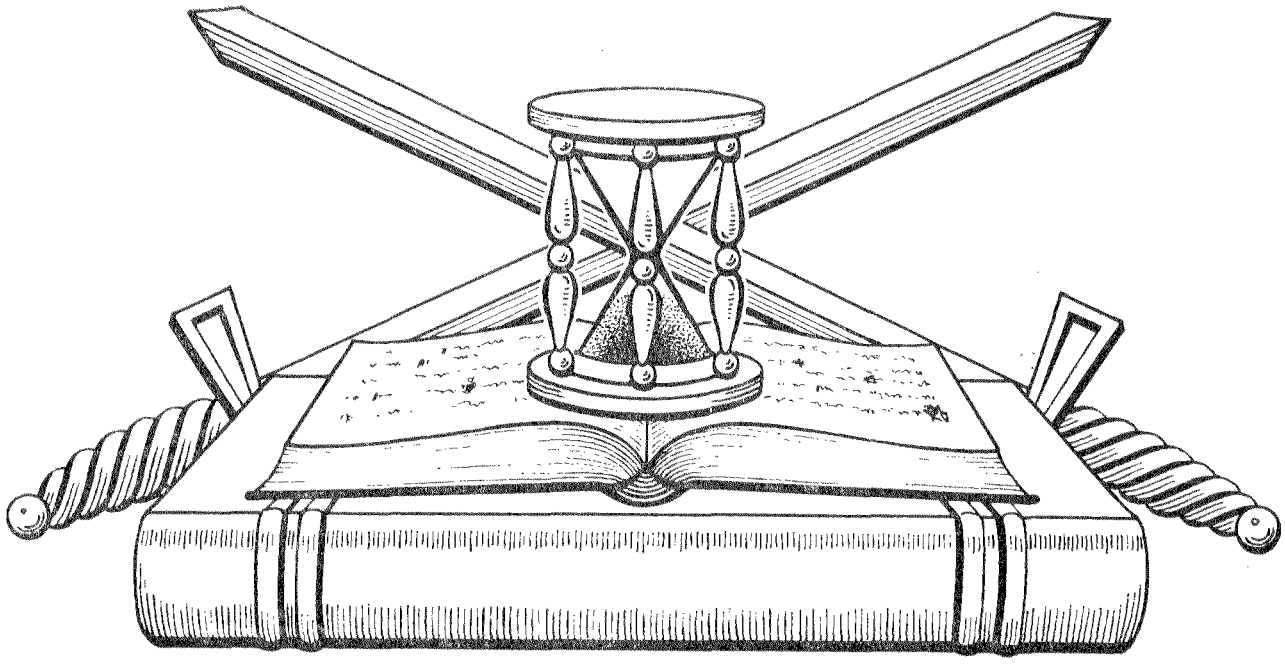

ORGAAN

VAN DE

NEDERLANDSE VERENIGING

TER BEOEFENING VAN DE

MILITAIRE HISTORIE

(Opgericht 20 Augustus 1966)

Oplage : 350 exn. 3e jaargang nr. 1 April 1968.

M A R S E T H I S T O R I A

orgaan van de "Nederlandse vereniging ter beoefening van de militaire historie"
opgericht 20 augustus 1966
(Mededelingenbulletin nr. 13 is opgenomen)

Secretariaat : Burgemeester Caan van Necklaan 262 Leidschendam.
Penningmeester : Bremstraat 26 Den Helder.
Contributie : Minimaal ƒ 15,-- per jaar, te storten op giro 14700 van Algemene Bank Nederland N.V. te Den Helder, ten name van C.J. Kneppelhout, penningm. Ned.ver.mil.historie, rekeningnr. 587326.514

De vereniging is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

INHOUDSOPGAVE

I. Mededelingen van huishoudelijke aard.
II. Personalia.
III. Van de studieafdelingen.
IV. Artikelen voor en door onze leden.
A. "De slag bij Heiligerlee" door Lnt.kol.Inf. Drs. G.J. van Ojen jr.
B. "De historische verzameling van de K.M.A." door H.J. Wolf.
C. "De oorsprong van onze huidige taptoe" door C. Frazer.
D. "Naar aanleiding van een uitgestelde boekbespreking" door Prof.ir. J.W. Bonebakker.
V. Vraag en aanbod.
VI. Sluitstuk.

Bijgevoegd is de eerste opgave van wijzigingen en aanvullingen op de ledenlijst 1968.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

I. MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD

A. Uit de bestuursvergaderingen

1. Vergadering algemeen bestuur op 17 februari 1968

Tijdens deze vergadering werd o.m. besloten in juni een excursie te organiseren voor onze leden. Het programma voor de op 16 maart 1968 te houden ruilbeurs voor de leden-verzamelaars werd besproken, terwijl ook werd besloten in april een bijeenkomst te beleggen met de afdelingscorrespondenten.
Voorshands zal door onze vereniging geen eigen kerstkaart worden uitgegeven. De uitgave van uniformprentbriefkaarten verkeert nog in het stadium van voorbereiding. Getracht zal worden in deze tot samenwerking te komen met het Nederlandse Legermuseum.
In het april-nummer van "Mars et Historia" zal aandacht besteed worden aan de herdenking van de slag bij Heiligerlee. Ook wordt besloten het april-nummer te voorzien van enige illustraties.

2. Vergadering dagelijks bestuur op 16 maart 1968.

Datum en programma voor een excursie op 8 juni 1968 werden vastgesteld. Voorzitter en onder-voorzitter zullen een bezoek gaan brengen aan de directeur van het Legermuseum om tot hechtere samenwerking te geraken. Op 20 april 1968 zal een gecombineerde vergadering van het algemeen bestuur met de afdelingscorrespondenten worden belegd. De agenda hiervoor werd vastgesteld.
Tot nieuwe afdelingscorrespondent werd benoemd de heer P. Boer te Hilversum voor de studie-afdeling Koninklijke Luchtmacht.

B. Excursie op 8 juni 1968

Wilt U zo vriendelijk zijn zaterdag 8 juni 1968 reeds in Uw agenda te noteren voor de excursie van onze vereniging.
Het - overigens nog niet definitieve - programma bevat als hoofdonderdelen:

1) bezichtiging van de korpsverzameling van het Korps Mariniers te Rotterdam ;
2) rondleiding door Den Briel met o.a. bezichtiging van de kogeloven, de vuurbaak, de omwalling en het Tromp-museum.

Meer gedetailleerde gegevens volgen spoedig.

C. Koninklijke Luchtmacht

1. Zoals U onder punt A heeft gelezen is per 6 april 1968 opgericht de studie-afdeling "Koninklijke Luchtmacht". Tot afdelingscorrespondent is benoemd de heer P. Boer (student vliegtuigbouwkunde). Zijn adres luidt: Reestraat 35 te Hilversum.
Wij verzoeken degenen, die zich interesseren voor de geschiedenis, uniformering, emblemen, vliegtuigen etc. van de Koninklijke Luchtmacht zich op te geven bij de afdelingscorrespondent.

2. In de loop van dit jaar bestaat 322 Squadron KLu 25 jaar. Dit feit zal naast een reunie onder meer gevierd worden met de uitgave van een gedenkboekje met beperkte oplage.
Om te weten hoeveel exemplaren binnen onze vereniging zullen worden afgenomen, verzoeken wij de liefhebbers zich per omgaande bij het verenigingssecretariaat op te geven.

3. De Luchtmachtstaf is bezig met het aanleggen van een verzameling luchtmachtcuriosa. Er is reeds een aardige collectie bijeengebracht, doch er moet nog veel interessant materiaal bij particulieren berusten. Wij doen dan ook een beroep op onze leden om luchtmachtcuriosa, die zij voor genoemde verzameling willen afstaan, op te zenden aan:

de Secretaris van de Verzameling Luchtmachtcuriosa
Luchtmachtstaf
1e van den Boschstraat
's-Gravenhage

Gaarne erbij vermelden dat U lid bent van de "Nederlandse vereniging ter beoefening van de militaire historie" en reageert op een oproep in "Mars et Historia".
Op 3 juli 1968 (55-jarig bestaan KLu) zal een expositie van de luchtmachtcuriosa worden geopend in hangar 3 van de vliegbasis Soesterberg.
Tot een definitieve vorm en onderkomen zijn gevonden zal de expositie alleen voor intern gebruik voor de KLu dienen. Bezoek na overleg met de basiscommandant is wel mogelijk.

D. Ledenwerving

Zoals U uit de 1e opgave van wijzigingen en aanvullingen op de ledenlijst 1968 kunt opmaken verloopt de ledenwerving gunstig. Maar het kan beter als er méér leden zich inzetten voor die werving! Helpt U mee het ledental van de oprichting (140) nog dit jaar te verdubbelen? We zijn er niet ver vanaf en het zou een mooi geschenk zijn bij het tweejarig bestaan op 20 augustus!
Wij willen deze keer enige leden bedanken voor hun activiteiten op het gebied van de ledenwerving.
Allereerst Kolonel J.K.M. Bottema, die maar liefst vijf nieuwe leden tot het lidmaatschap bracht!
Vervolgens de heren J.C.C. Burger, J. Kruyer en C.P. Coenders, die ook meerdere nieuwe leden hebben geworven. Tenslotte onze secretaris, die zorgde voor vier nieuwe leden.
Het bestuur is U allen zeer dankbaar voor dit werk. Moge het door velen nagevolgd worden!

E. Schenking

Kapitein KLu W.K.C. Antheunissen schonk aan ons archief een 17-tal foto's van de Hogere Krijgsschool vóór 1940. Het bestuur zegt hem daarvoor hartelijk dank.
U weet toch allen, dat schenkingen voor bibliotheek of archief gezonden kunnen worden naar:

Majoor der Artillerie J.J.B.J. Bouvy
Abrikozenstraat 15
's-Gravenhage.

F. Aanvulling en wijziging verkrijgbare artikelen

1. Het boekje "Gegevens over vaandels en standaarden" van de hand van ons lid, Kapitein der Jagers H. Ringoir is helaas bij ons secretariaat uitverkocht. Mocht er nog aanvulling komen, dan leest U dat in een van de komende nummers.

2. Via het secretariaat is verkrijgbaar:

'n set van 12 prenten in vierkleurendruk op hoogglans kunstdrukpapier met uniformafbeeldingen uit de geschiedenis van het Wapen der Koninklijke Marechaussee, te weten:

a) Marechaussee te paard in grote tenue 1814-1844 (Teupken).

b) Een afdeling marechaussee bij de inhuldiging van Koning Willem I te Brussel op 21 september 1815.

c) Wachtmeester te paard in kleine tenue 1814-1844 (Madou)

d) Gendarme à cheval van de Garde Impériale 1810-1813 (Vernet)

e) Twee marechaussees te voet resp. in grote en kleine tenue 1814-1844 (Teupken)

f) Provisionele marechaussee 1814.

e) Wachtmeester te paard in grote tenue 1844-1869

Patrouille in dagelijks tenue met kolbak 1920 (Hoynck van Papendrecht)

Gendarme te paard Bataafse Republiek 1805-1806 (Boode)

Koninklijke Gendarmerie 1806-1810

Marechaussee te paard en te voet 1869

Uniformen dagelijkse tenue 1844-1869 (Staring)

De handelsprijs van deze set prenten bedraagt inclusief de verzendkosten ƒ 10,--. Prijs voor onze leden, inclusief de verzendkosten ƒ 7,50.

3. Door bestelling bij ons lid J. de Roos, A.O.O. KMar, Fuchsiastraat 24 te 's-Gravenhage kunt U in het bezit komen van een prachtige serie van 5 tegels met uniformafbeeldingen Koninklijke Marechaussee, te weten:

a) 1814-1844
b) 1844-1869
c) 1869-1940
d) 1962 (ceremonieel)
e) huidige veldtenue

De prijs bedraagt per stuk ƒ 5,-- + verzendkosten.
De opbrengst komt ten goede aan het fonds Sociale zorg van het personeel der Koninklijke Marechaussee (sanatoriumfonds).

G. Bijgevoegde uniformafbeelding

Naar aanleiding van de bij dit nummer gevoegde reclamekaart met uniformafbeelding verklaart het bestuur het volgende:

Door bemiddeling van ons lid mr. R.A. Schimmel, die wij daarvoor zeer erkentelijk zijn, ontvingen wij ten behoeve van onze leden een aantal uniformprenten in kleuren, zoals die worden uitgegeven door U.C.B.-Nederland.
Wij wijzen er de leden met nadruk op, dat deze kaarten door bovengenoemd pharmaceutisch bedrijf uit een oogpunt van service aan onze leden ter beschikking zijn gesteld en wel uitsluitend met het oog op de afbeeldingen. De leden dienen er dus géén vorm van reclame voor de producten van het betrokken bedrijf in te zien.

Vervolgens verzoeken wij de leden zich niet persoonlijk tot U.C.B.-Nederland te richten met een aanvrage om meer kaarten. Alle nog voorradige kaarten berusten bij ons verenigingssecretariaat.
Op aanvrage zijn verkrijgbaar (per lid per soort één exemplaar, met uitzondering van het reeds ontvangen exemplaar!):

Grote kaart nr. 1 (1e luitenant Veldartillerie)
" " nr. 2 (Hussaren nº 6, standaarddrager)
" " nr. 3 (Officier Bengaalse lanciers N.I.)
" " nr. 4 (Kurassiers)

Kleine kaart nr. 1 (Officier Dragonders van Arberg 1778)
" " nr. 2 (" " " Latour 1790)
" " nr. 3 (Vaandrig " " " 1791)

E.e.a. zolang de (beperkte!) voorraad strekt.
Als vergoeding van porto en administratiekosten verzoeken wij U per bestelde kaart een postfrisse geldige postzegel van 20 cts. bij Uw bestelling te voegen.
Tenslotte willen wij de directie van U.C.B.-Nederland zeer hartelijk danken voor de verleende service ten behoeve van onze leden.

H. Ruilbeurs en lezing 16 maart 1968

Precies 40 leden en introducé(e)s (die allen ter plaatse lid werden!) hadden op 16 maart de weg gevonden naar de Prinses Julianakazerne te 's-Gravenhage om daar deel te nemen aan de eerste ruilbeurs voor onze leden-verzamelaars. Te horen naar de enthousiaste reacties en te zien aan het bijzonder drukke ruilverkeer mogen we spreken van een geslaagd experiment, dat zeker voor herhaling vatbaar is.
De onderbreking, in de vorm van een buitengewoon interessante causerie door dr. F.G. de Wilde over de ontwikkeling van de militaire uniform, werd door allen zeer gewaardeerd. Vooral ook de zelf-gemaakte tekeningen, die de lezing verduidelijkten, oogstten veel lof.
Wij hopen de tekst van deze lezing - wellicht voorzien van enige illustraties - spoedig te kunnen publiceren in ons orgaan.

I. Rectificatie

Wij moeten - onder aanbieding van onze welgemeende excuses - een kleine slordigheid herstellen.
In het vorige nummer stond op blz. 26 punt E vermeld, dat de reclamekalenders met uniformafbeeldingen van de firma Witte waren verkregen door bemiddeling van luitenant-kolonel b.d. Kroezen. Dat moet echter zijn de luitenant-kolonel b.d. Koevoets, die daarvoor ons aller erkentelijkheid verdient!

J. Verantwoording

1. Zoals U ziet heeft het bestuur dit eerste nummer van de derde jaargang (april 1966 verscheen Mededelingenbulletin nr. 1) een feestelijk tintje willen geven door het - bij wijze van proef - opnemen van een aantal illustraties. Daarmee wordt tevens de volgende stap gezet op weg naar de vervolmaking van ons verenigingsorgaan. U zult begrijpen, dat niet ieder volgend nummer er zo feestelijk uit kan zien als dit exemplaar. Daartoe ontbreken ons helaas nog de benodigde financiële middelen.
Wat dit laatste betreft kunt U ons helpen door - indien U dat nog niet heeft gedaan - Uw contributie 1968 te storten

Wat dit laatste betreft kunt U ons helpen door - indien U dat nog niet heeft gedaan - Uw contributie 1968 te storten!
Bovendien kunt U ons ook aan meer middelen helpen door mee te helpen aan de verhoging van ons ledental. Daartoe zijn op aanvrage wervingspamfletten te verkrijgen bij het secretariaat.
Het bestuur werkt hard voor U. Doet U ook eens iets voor het bestuur?

2. 'n Volgende opmerking betreft de inhoud van dit nummer. U zult er verschillende rubrieken in missen. Dat heeft meerdere oorzaken. Op de eerste plaats was er zoveel belangrijker copy, dat de niet zo dringende zaken even opzij moesten worden gelegd. Bovendien moeten wij de leden tijdig vóór de excursiedatum 8 juni a.s. nog bericht zenden over het definitieve programma en de mogelijkheid bieden tot inschrijving, zodat half mei toch een extra-mededelingenbulletin zal moeten verschijnen.
Daarin kunnen we dan de rubrieken, die in dit nummer zijn vervallen, opnemen.
Wij hopen, dat U met deze gang van zaken genoegen kunt nemen!

II. PERSONALIA

Wij bieden onze welgemeende gelukwensen aan:

- aan ons lid, Jhr. mr. C.C. van Valkenburg, die met ingang van 1 februari 1968 tijdelijk voor de tijd dat hij de functie vervult van hoofd van de sectie kunstbescherming in de oorlogsstaf van de B.L.S. is benoemd tot res.luitenant-kolonel voor speciale diensten van het Wapen der Genie;
- aan ons lid, ritmeester W.L. Plink, die op 10 februari 1968 in het huwelijk is getreden met Mejuffrouw G.N. van Daalen;
- aan ons bestuurslid, de heer E.H.H. Weekenstroo, die op 2 februari 1968 in het huwelijk is getreden met Mejuffrouw Elfrun Jacob.

III. VAN DE STUDIEAFDELINGEN

Studieafdeling Miniatuurfiguren

1. Algemeen

Het Januarinummer van onze vereniging bracht het bericht, dat de Studieafdeling "Uniformkunde" is opgericht. Voor de verzamelaars van miniatuurfiguren, die zelf hun figuren beschilderen is het vaak moeilijk om de juiste uniformkundige gegevens te verkrijgen.
Het is dan ook bijzonder prettig, dat dr. F.C. de Wilde, zelf verzamelaar van miniatuurfiguren en deskundige op het gebied van uniformen, de leiding op zich heeft genomen van de Studieafdeling "Uniformkunde".
Een prettige en vruchtbare samenwerking tussen beide studieafdelingen is hiermede verzekerd.

2. Kostuumkunde

Ook de beschildering van civiele miniatuurfiguren kost velen de nodige hoofdbrekens. De Vereniging heeft geen studieafdeling "Kostuumkunde".
Het is daarom, dat de studieafdeling "Miniatuurfiguren" zich de medewerking heeft verzekerd van een deskundige op het gebied van de Kostuumkunde. Vragen met betrekking tot de "vrouwen- en mannenkleding door de eeuwen heen" zullen met de nodige zorgvuldigheid worden beantwoord.

3. Lijmadviezen

Het monteren (Lijmen) van de diverse onderdelen van kunststoffiguren uit de franse produktie stuit bij een aantal verzamelaars van deze figuren op moeilijkheden. De nationale c.q. buitenlandse plastic - lijmsoorten zijn over het algemeen minder geschikt gebleken. Bovendien kent iedereen het nare verschijnsel van de "lijmdraden", die vrijwel elk figuurtje, dat in gedeelten beschilderd wordt, verknoeien. Voorts is de tubelijm niet houdbaar in vertrekken met centraleverwarming.
Een goede methode is om gebruik te maken van afvalmateriaal van de figuren zelf en dit op te lossen in een chemische vloeistof.

a. S.E.G.O.M.figuren: afvalmateriaal (kunt U bij de firma bestellen) oplossen in accetaatazijnzuur of aceton.

b. Historexfiguren: afvalmateriaal (hiervoor te gebruiken het z.g. raamwerk, waar de onderdeeltjes aan bevestigd zijn) oplossen in Tri.

Aanbevolen wordt om zelf een lijmpasta te maken. Met deze pasta kunt U behalve lijmen, ook naden dichten, weggesneden gedeelten opvullen, details aanbrengen enz. Resten of oneffenheden kunt U daarna gemakkelijk met een nagelvijltje wegvijlen.

4. Vervolgopgave lijst van producenten van miniatuurfiguren. (ronde bosse)

Metaalfiguren (lood of tin)

Marte. Pico Moncayo 2 Madrid -18. Figuren uit de Oudheid, XIV-XX eeuw, artilleriebespanningen compleet. Hoogte der figuren 45 mm.

José Almirall. Roséllòn 285 bis Barcelona.
De collectie bestaat uit een groot aantal figuren vanaf de Napoleontische tijd tot ongeveer 1920. Hoogte der figuren 45 mm.

Alymer. Maestro Lope 7 Burgasot Valencia. De collectie bestaat uit moderne en historische figuren. Hoogte der figuren 20 mm.

Norman Newton Ltd. 49 Hertfordstreet Mayfair Londen W1.
Produktie uit de tijd van Frederik de Grote, Napoleon, Amerikaanse vrijheidsoorlog, 1e en 2e wereldoorlog. Hoogte der figuren 45 en 30 mm.

Hinton Hunt figuren Rowsly River Road Toplow, Buchs, England Produktie Hoogte der figuren zie Norman Newton.

Holger Eriksson. Sommarrovägen 8 Karlstad Zweden. Prachtige collectie figuren uit de oudheid, Napoleontische periode enz. Hoogte der figuren 54, 40 en 30 mm. Ons lid, de heer Tollenaar, Thamerlaan 37 te Uithoorn, telf. 02975-1270 is bereid U zijn collectie na telef. afspraak te tonen.

Hummel. 16 Burlington Arcade Londen W1. Figuren uit de oudheid, Napoleontische tijd en moderne produktie. Hoogte der figuren 54 mm.

De hier genoemde firma's, zenden U op aanvraag een catologus.

de afdelingscorrespondent
A J. Weekenstroo
Burgemeester Caan van Necklaan 340
Leidschendam.

STUDIEAFDELING RIDDERORDEN EN ONDERSCHEIDINGEN

OPROEP.

Na de aankondiging van het vormen van een studiegroep "Ridderorden en Onderscheidingen" in het orgaan van juni 1967 met het beroep op de belangstellende leden zich te willen melden bij de afdelingscorrespondent werden mededelingen ontvangen van vier van de toenmaals 220 leden, later nog aangevuld met een vijftal nieuwe leden, dat een speciale belangstelling had voor dit onderwerp.
Als men in aanmerking neemt, dat bij vele van de 260 leden in de kolom "belangstelling" van de ledenlijst groep 4 apart wordt vermeld en een nog groter aantal leden in het algemeen 1 t/m 6, enz. opgeeft, rijst bij 9 aanmeldingen toch een lichte twijfel over de waarde van die speciale vermeldingen.
Uw correspondent heeft eerst eens even afgewacht en dat hebben waarschijnlijk verscheidene leden ook gedaan, om na het zichtbaar worden van resultaten of activiteiten te beslissen over hun aanmelding. In deze periode heb ik zo hier en daar het oor te luisteren gelegd, meningen gepeild, inlichtingen gevraagd en ook verstrekt, medewerking verzocht en verkregen en al die tijd met een licht gevoel van ongerustheid mij afgevraagd: wat zouden "ze" eigenlijk willen, welke vragen zouden "ze" kunnen hebben, in welke richting zouden "ze" willen onderzoeken, of publicaties zien verschijnen, of zelf samenstellen of samen gaan samenstellen? Zelf heb ik wel een aantal suggesties, vraagpunten, speciale onderwerpen en te treffen voorzieningen in gedachten, maar uit de groep van de voorlopige aanmelders mocht ik tot nu toe weinig vragen of ideeën vernemen.
Welaan, laat ons beginnen.
De leden, die melding hebben gedaan van hun belangstelling, ontvangen een vragenlijst met het verzoek gegevens te vermelden op verzamelgebied en specialiteiten en daarnaast vragen te stellen of suggesties naar voren te brengen of problemen voor te leggen, waarvan zij menen, dat een gunstig resultaat zal kunnen worden bereikt door gezamenlijke studie en uitwisseling van kennis en gegevens. Misschien kan in een later stadium zo zelfs de basis worden gelegd voor publicaties, waarmede dan een van de doelstellingen van onze vereniging wordt vervuld.
Tot nu toe werd contact gelegd met de heren van Ekeris, van Gulik, van Lier, Meijer, Nicolas, Overduyn, Wagenaar en Wuysman.
We verkeren in de gelukkige omstandigheid, dat de Secretaris van de Kanselarij der Nederlandse Orden, ons bestuurslid de heer van Zelm van Eldik, zijn medewerking heeft willen toezeggen om in voorkomende gevallen, voorzover mogelijk gezien de bijzondere aard van zijn hoge functie, informaties te verstrekken. Dit is een enorme steun in de rug bij alle aan te vatten onderzoekingen en activiteiten.
Daarnaast dient te worden opgemerkt, dat ook bij dit verenigingswerk het grote nadeel van alle verenigingswerk op allerlei gebied zijn invloed zal doen gelden: het moet allemaal worden gedaan door mensen, die na het vervullen van de eisen van hun werkkring moeten trachten de resterende tijd te verdelen tussen gezin, studie, rust en ontspanning in diverse vormen. En, U weet het allemaal, dat geeft zo zijn eigen probleempjes.
De leden, die nog geen blijk gaven de vermelding "4" in de ledenlijst bedoeld te hebben als een uiting van hun speciale interesse

in dit onderdeel van het grote gebied, dat door onze vereniging wordt bestreken, maar die toch wel de intentie hebben in ons groepsverband tot samenwerken te komen, althans hiervan niet afzijdig willen blijven, verzoek ik alsnog dit voornemen kenbaar te maken, opdat we met verzamelde krachten en tot ons aller vreugde mogen komen tot een resultaat, dat onze vereniging aan haar doel doet beantwoorden.

de afdelingscorrespondent
J.C.C. Burger
Verhagen Metmanstraat 100
Rijswijk (ZH)

- - - - - - - -

OVER VERZAMELEN

(van ridderordes en onderscheidingen dan, wel te verstaan)

En : koopt U ook wel eens een boek ?

Naarmate men langer verzamelt verdwijnt die eerste, primitieve honger naar "sterretjes", allereerst natuurlijk doordat men er een aantal gaat bezitten, maar ook doordat bijbehorende problemen, waar men zo geen erg in had, de koppen op gaan steken. Er ontstaat even een hapering in de nooit aflatende speurtocht naar het volgende sterretje.
Vragen. Wat is dat precies - wanneer ingesteld - aan wie toegekend - klassenindeling - vragen. Dan komt het grote, beslissende ogenblik, de keuze tussen zijn en niet-zijn.
Halen we de schouders op over die moeilijke vragen en grijpen we alleen ijverig naar het volgende sterretje - - - of kopen, huren, lenen, pakken we het boek, waar alles in staat?
De eerste voegt zich bij de in ons vak kleine groep van spaarders, van in-doosjes-opstapelaars. Na korte tijd is de lust er af en wordt de volgende, waarschijnlijk ook kortstondige activiteit gezocht.
Het blijft oppervlakkig en zal nooit tot een werkelijk vreugde schenkende verdieping van de hobby kunnen leiden.
De tweede krijgt een moeilijke periode te doorworstelen, maar heeft door het nemen van dit besluit - of was het een ingeving? - toch al de basis gelegd voor het bereiken van een schoon doel : hij wordt een verzamelaar, eigenaar beter gezegd beheerder van een verzameling, een man die de rest van zijn levensdagen verder zal werken aan het uitbreiden en verdiepen van een tijdsbesteding, een levensvulling op zijn eigen kleine niveau, welke degene die er zich in verdiept tot een ander, gelukkiger mens zal vormen.
Dit verzamelobject heeft verscheidene aspecten. De een voelt zich sterker door dit, de ander door dat aspect geboeid. Allereerst is er wel het historisch aspect. Een reeks van mijlpalen in de tijd, symbolisch weergegeven door kleine brokjes metaal. Mijlpalen in de geschiedenis van volkeren en staten, keerpunten, ja, eindpunten zelfs, tegenstellingen tussen volkeren, weerspiegeling van belangenstrijd en veroveringszucht, opbouw en ook ondergang van wereldrijken. Neerslag van uitgedragen, verdedigde en bestreden idealen. Bekroning van offers, van zelfopoffering, van strijd, van moed, van trouw. Zachtere weerschijn van trouwe plichtsbetrachting, van verborgen werkzaam zijn, van naarstig speurwerk, van kunstscheppend uitbeelden of weergeven.

Er is een aspect, dat fijne draden van vertrouwelijkheid spint tussen de verzamelaar en de anderen, de vele anderen, gevers en begiftigden, nabij of verder weg in de tijd. De verzamelaar kent ze, de vorst, de staatsman, stichter van een orde, omgeven met idealistische, schone leuzen, zinspreuken, strijdkreten zelfs, weergevend karakters, bedoelingen, doeleinden. Aan de andere kant dienaren, trouw - of naderhand toch anders gebleken? - de verzamelaar kijkt in de kristallen bol van het verleden, hij kent ook de verdere geschiedenis van de toen, bij de uitreiking, trouwe onderdaan, dienaar, steunpilaar. Bij velen staat het ook op de grafsteen, sommigen waren later anders, maar het ordeteken is de mijlpaal van dat ogenblik in dat leven in die tijd op die plaats. Wij kennen evenveel mensen als er ordetekenen in de kast liggen - en wat was ooit boeiender dan de kennismaking met mensen, van nu en van vroeger.
Andere verzamelaars verzamelen andere feiten, gegevens, gevolgtrekkingen. Zij zien andere lijnen. In dat jaar werden in die orde zoveel kruisen verleend. Het ging goed, vooruitgang, economische bloei. Plotseling dat kleine bronzen kruisje. Uit veroverd geschut staat in het randje. Vier jaar loopgraaf, twaalf jaar te paard, van Talavera tot Beresina, from the halls of Montezuma to the shores of Tricolee.
Volgt dat prachtige grootkruis - vredesonderhandelingen, bezoeken over en weer. Vooruit, ook die generaal een grootkruis. Ja, die er het laatst bij was - hij heeft toch gewonnen? Dat bronzen kruisje, ja, dat heeft hij ook.
In den beginne beleven we vreugde aan de ambachtelijke schoonheid van het object, het fraaie juwelierswerk, de treffend scherp gesneden kop op de gedenkpenning, de diepe gloed van het doorzichtige emaille, de koele schoonheid van de effen kleurvlakken op de strakke armen van het kruis, de fraaie symbolen van koningskroon, van lauwerkrans, van eikenkrans, van zwaarden. Het aesthetische aspect is zeker niet het geringste. Maar de adder loert in het gras. Vroeg of laat wordt iedereen een pietepeuteraar, heus, het is ons aangeboren. Die kroon heeft een parel meer, dat oor is langer, die krans heeft meer bladeren en werkelijk, deze is niet eens van zilver. Een afwijking. Ha! Nu ga ik op type verzamelen. De meest toegespitste verzamelaar verschijnt op het toneel. Een geheel eigen toneel, eindeloze variaties, eindeloos vele producenten, meesterteken, zilverkeur, goudkeur, Rijksmunt, Begeer, voor 1896 of na 1896. Boeiend, interessant, de laatst te bestijgen bergtop. En uiteindelijk, met de wetenschap van alle details van kloven en bergkammen rustig in hoofd en hart geborgen, het laatste mooie uitzicht over een groots geheel. Maar vergeet nooit het pure genoegen aan een kleurig fraai ordeteken, een strak kruis, de treffend gemodelleerde kop op de eenvoudige ronde medaille, het verheven symbool van koningskroon en de lauwerkrans des overwinnaars.

Hoe langer men verzamelt, wetenschap vergaart, wijzer wordt, betrekkelijkheid gaat zien, hoe intenser wordt in het leven van de verzamelaar, de plaats, welke zijn verzameling gaat innemen. Het laat niet meer los, hij hoort er als een onderdeel bij, er tussen. Hij heeft een vriend een troost een steunpilaar, altijd klaar staand, nooit eisend, altijd gevend. Geen levende vriend, nee, dat niet. In ons leven is een van de grootste vreugden het "bezit" van een ware vriend - maar toch, de kast met zijn inhoud heeft een heel apart plaatsje in het hard.

En weet U nog, hoe dat begon? Ja, toen U dat boek kocht. Gewoon een boek over ridderordes. Waarschijnlijk met een ietwat snorkende titel. Of misleidend bescheiden, zo met "Beknopt Overzicht .....". Want weet U, die schrijver van dat "Beknopte Overzicht" heeft ook eerst verzameld, misschien wel 20 of 30 jaar lang. En al die boeken bestudeerd en alles helemaal nageplozen. En toen zei hij op een dag - een dag, welke naderhand niet meer precies aanwijsbaar was - er is eigenlijk toch nog geen goed boek, ja, een echt goed boek met alles erin ontbreekt nog. En dat heeft hij dan geschreven. Beknopt. Ga er maar in lezen, bekijk de afbeeldingen, U legt het niet meer uit de hand, U gaat vergelijken met Uw medailles, U zegt verbaasd "Hee, was dat daarvoor." En U ontdekt dat die naam op die medaille in Uw ladekast ook in dat boek staat - met een verwijzing naar weer een ander boek "De levensloop van ..... beschreven door ....." En met wie hij toen samen vocht, of werkte, of afwachtte, of standvastig bleef. Leefde of stierf.
Die andere namen liggen dan nog niet in Uw kastje maar U verwacht ze. Misschien is er al wel die naam, die het honderd jaar later net zo deed. En diezelfde medaille verdiende. U ziet de lijn, de lijn van de geschiedenis, weerspiegeld in kleine bronzen medailletjes, de een met 1830-1831, de ander met 1940 bijvoorbeeld. Het boek was Uw gids. Gids kan ook de collega zijn, zeker, maar het gaat nooit zonder boek. Daarom: beleef Uw vreugde op velerlei wijzen aan de sterren en medailles, maar houdt altijd het boek in de hand. Wellicht schrijft ook U er nog eens een. Al is het maar beknopt.

Deze inleiding moge dienen om U van tijd tot tijd in ons orgaan boeken aan te bevelen middels een kleine boekbespreking.
De hoeveelheid nederlandse literatuur is beperkt en uitgaven van oudere datum zelfs niet meer verkrijgbaar. Gelukkig komen er in het buitenland, dat volgens ons aller Luns zo heerlijk groot is, met enige regelmaat publicaties uit, welke zeer nuttig kunnen zijn.
Er zijn drie categorieën te onderscheiden en wel ten eerste verzamelwerken met vermeldingen betreffende onderscheidingen van de hele wereld, althans van een groot aantal landen. Ten tweede overzichten van de onderscheidingen van een bepaald land en ten derde beschrijvingen van een enkele orde of onderscheiding.
Het zal U zonder meer duidelijk zijn dat groep 1 vrij summier een aantal basis-gegevens verschaft en slechts een deel van het besprokene in afbeeldingen kan weergeven. Nochtans verschaft deze groep vooral voor de wat "vreemdere" landen (Azië, Afrika, Zuid-Amerika) gegevens, welke men bijna verder nergens kan vinden en door het grote terrein dat wordt bestreken toch ook vele afbeeldingen. Deze opzet eist een wijze van uitgeven welke dit tot vrij dure boeken maakt.
Groep 2 geeft veel meer gegevens - instelling, statuten, wijze van verlenen en een vrij volledige serie afbeeldingen zijn hier te vinden, maar dus alleen van dat ene land. Gelukkig vaak ook veel minder kostbare uitgaven. Noodzakelijk voor de speciaal-verzamelaar en handleiding ook al voor de voorkeur-mensen.
Waar de speciaal-verzamelaar het echt van moet hebben is groep 3, waarin tot in de kleinste details alle gegevens betreffende een enkele onderscheiding zijn vastgelegd. Afbeeldingen van alle types, klassen, variaties, officiele en onofficiele afwijkingen. Vaak ook met naamlijsten van de dragers en hun levensbijzonderheden. Ik heb het al gezegd, vroeg of laat komen we er allemaal toe. Door de verdoorgevoerde specialistische kennis van de samensteller, geschraagd door bronnenstudie en archiefonderzoek, het samenbrengen van de afbeeldingen en ook de meestal wat kleinere oplage dreigt weer het gevaar dat de prijs niet gering zal zijn. Maar altijd het geld ten volle waard.

En nu het boek dat onze aandacht trekt. Een recente aanwinst in mijn bibliotheek, maar wel al in 1965 gepubliceerd. Blijkens vermeldingen in vele catalogi en verkooplijsten van numismatici binnen enkele jaren aangemerkt als het standaardwerk, waar alle verwijzingen op steunen.
De Amerikaan Robert Werlich publiceerde "Orders and Decorations of all nations, ancient and modern, civil and military", Washington, 1965. 328 blz. 1031 illustraties in zwart-wit, variërend van zeer goed en scherp tot zeer matig, een aantal afbeeldingen herhaald in kleur op 5 blz. ook van wisselende kwaliteit. Formaat 22 bij 29 cm, goed, glanzend papier, gebonden, linnen band. Inleiding, bibliografie en register. Prijs *f* 75.--.
Kennelijk een werk uit groep 1, de titel zegt het al. Blijkens de inleiding werden de gegevens verzameld door alle bij de Verenigde Naties vertegenwoordigde landen te verzoeken mede te werken door het verstrekken van gegevens betreffende de in hun land bestaande ordes en onderscheidingen, instelling, klassen, afbeeldingen enz. Slechts 5 landen gaven geen gehoor, waaronder helaas Indonesie en 7 landen deelden mede geen ordes te kennen nml Zwitserland, Algiers Congo (Leopoldville), Uruquay, Cyprus, Saudi-Arabie en Koeweit. Van alle overigen - en dat is toch wel bijna de hele wereld - vindt men een bondige, beknopte maar complete vermelding van de ridderordes en soms ook nog een aantal decoraties. Van alle beschreven onderscheidingen werd een afbeelding opgenomen, althans van een van de klassen. Voorzover de diverse landen niet zelf voor afbeeldingen of de ordetekenen zelf zorgden werd een beroep gedaan - en dat is Amerika - op de grote verzamelingen in musea, op de bibliotheek van het Congres, op het Ministerie van Buitenlandse Zaken, op West Point enz. Om een voorbeeld te noemen heeft een meneer Mackay zijn als "magnificent" gekenschetste collectie in het Smithsonian Institute in Washington ter beschikking gesteld. Waarschijnlijk wel zo'n millionair die alles of bijna alles heeft. Dan kun je nog eens wat foto's maken.
Het resultaat is een kijk- en leesboek waar men niet op uitgekeken raakt, ondanks dus een aantal vrij slechte afbeeldingen. Een moeilijk beoordelingspunt is altijd de correctheid, het natrekken van fouten. De beschrijvingen van de meer vertrouwde landen, in de eerste plaats Nederland, België, Luxemburg, geven dan een aanknooppunt, en dat is echt wel in orde. Bij die landen, waar een regiemwisseling heeft plaats gegrepen heeft de samensteller de goede gedachte gehad toch ook de onderscheidingen van de verdwenen vorsten of machthebbers op te nemen, we vinden Czaristisch Rusland na de Sowjet Unie, Republiek Egypte (V.A.R.) wordt aangevuld met het Koninkrijk Egypte. Montenegro bestaat hier nog, evenals Estland, Letland, Litauwen. Ivoorkust en Sudan ontbreken niet, naast West-Duitsland staat Oost-Duitsland, Hitler krijgt enkele bladzijden en de oude Duitse staten volgen in volle glorie. We hebben hier met een belangrijk standaardwerk te maken, dat voorlopig voor vele jaren overal als referentie zal worden aangehaald.
Blijkens een mij door ons lid, de heer A.G. van der Dussen numismaat te Maastricht toegezonden verkooplijst van decoraties en boeken bij hem te bestellen, en natuurlijk ook bij ons aller van ouds bekende adres, de Firma J. Schulman te Amsterdam.

J.C.C.B.

- - - - -

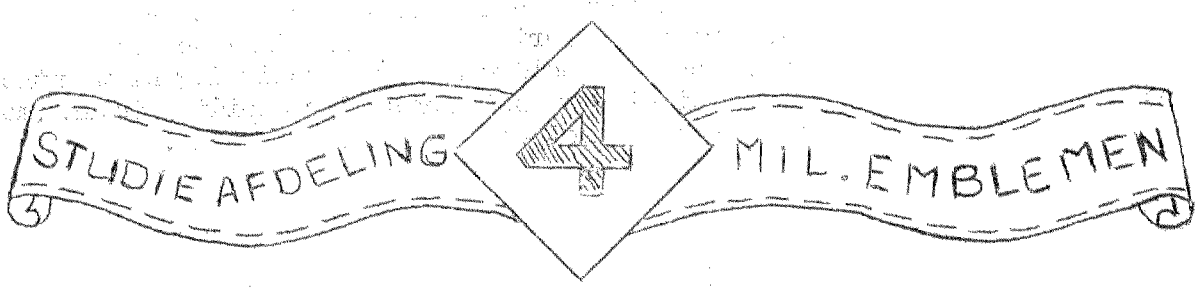

In deze rubriek worden artikelen, bekendmakingen, vragen alsmede antwoorden gepubliceerd ten behoeve van de verzamelaars van en geïnteresseerden in militaire emblemen.

Correspondent: B.C. Cats Orion 20b, Amersfoort

1. In deze vierde aflevering van onze rubriek willen we allereerst hulde brengen aan de tekenaar van de tot nu afgebeelde emblemen. Alle afbeeldingen zijn op ware grootte en met de beperkte mogelijkheden van een stencil kunnen we zeggen dat een maximum aan resultaat is bereikt.
   We raden de geïnteresseerden in onze rubriek aan de emblemen ingevolge bijgevoegde beschrijvingen te kleuren. Niet alleen zal het artikel in duidelijkheid winnen, het geheel biedt U na enige tijd als het ware een catalogus van de behandelde emblemen.
   Een kleine rectificatie op de tekening van het (vervallen) embleem der voormalige Ondersteuningsstrijdkrachten, op blz. 8 van het orgaan nr. 12. In het midden van het embleem dient U alsnog een vertikale deellijn aan te brengen, de linkerhelft (vanuit de waarnemer gerekend) wordt helgroen, de rechterhelft ponceaurood gekleurd.

2. HERALDIEK IN DE TROPEN (deel 4).

   Nadat het rondschrijven nr. 1120 dd. 18 april 1946 van de legercommandant, de Luit.Generaal S.H. Spoor verscheen, haastten de troepen zich enerzijds het reeds ontworpen onderdeelsembleem, dat soms al officieus werd gedragen, nu ter autorisatie voor te dragen. Anderszijds zetten de eenheden die nog geen emblemen voerden zich aan het ontwerpen. Niet zelden werden door commandanten prijsvragen uitgeschreven; bekend is bijv. dat bij het OVW-bataljon 1-4 R.I. ("Haags-bataljon") maar liefst 55 ontwerpen aan de bataljonscommandant werden voorgelegd, welke ontwerpen vrijwel allen teruggingen naar de periode dat het bataljon nog deel uitmaakte van de Binnenlandse Strijdkrachten.
   In de loop van 1946 ontstonden zo de mouwemblemen voor de diverse hoofdkwartieren, territoriale en/of troepencommando's, divisies en hiertoe behorende brigades, terwijl men voor de toen nog uitsluitend KNIL en voor de KL de OVW-onderdelen in de brigades afdaalde tot bataljons-niveau (infanterie) of compagnies- c.q. overeenkomstig niveau voor de overige wapens en dienstvakken.
   Niet alle ontwerpen werden zonder meer door de legercommandant goedgekeurd. Serieus werd bekeken of het embleem voldeed aan de gestelde heraldieke eisen, vaak werden emblemen gewijzigd of vereenvoudigd, soms zelfs geheel geweigerd.
   Werd het embleem goedgekeurd dan verscheen een invoeringsbeschikking en kon het worden vervaardigd en gedragen.

Hoewel enigszins buiten het tijdsbestek vallen van het hierboven omschrevene (waarin we pas zijn in 1946) willen we de lezer toch een voorbeeld van zo'n beschikking niet onthouden. Het gaat hier om het korpsonderscheidingsteken (mouwembleem) voor het Kabinet van de Legercommandant.

A F S C H R I F T

KONINKLIJK NEDERLANDSCH INDISCH LEGER
KONINKLIJKE LANDMACHT

Kabinet van den Legercommandant

No. Kab./720 Batavia, 13 juni 1947
Onderwerp: onderscheidingsteeken
Kabinet Legercommandant

B E S C H I K K I N G

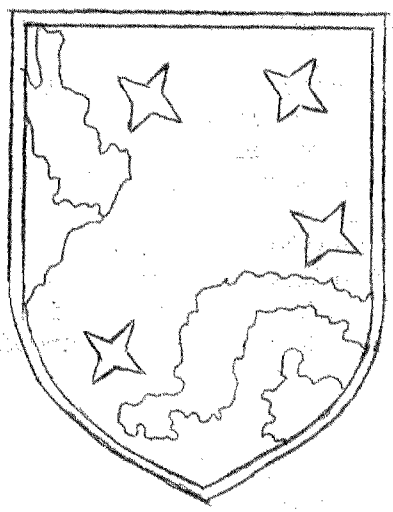

1. Met verwijzing naar het rondschrijven van 11 juli 1946 No./283/GS 35, van den Chef van den Gen.Staf, wordt mits deze goedkeuring verleend tot het doen vervaardigen en dragen van een Korpsonderscheidingsteeken aan het Kabinet van den Legercommandant.

2. De omschrijving van dit onderscheidingsteeken is:
een veld van blauw (nachthemel), waarin witgerande wolken (door maan beschenen), daartusschen vier sterren in geel weergevende het sterrebeeld van het Zuiderkruis (als symbool van het richting- en leidinggevend principe op het zuidelijk halfrond).

3. Aan den ontwerper van dit korpsonderscheidingsteeken kan een geldprijs ten bedrage van vijftig gulden N.I. courant onder overlegging van een door den Korpscommandant onderteekende verklaring worden toegekend.

AAN:
Alle Militaire Gezaghebbenden
Kabinet van Z.E. den Lt.G.G.
CZM in Ned.Indië
Min. v.O.G. Den Haag.

De Luitenant-Generaal,
Legercommandant,

w.g. S.H. SPOOR.

In oorsprong werden de emblemen vervaardigd van stof, in de regel handgeborduurd, hetgeen een tijdrovende bezigheid was en een snelle aflevering niet in de hand werkte.
Bovendien waren de dragers er al gauw achter dat zo'n stoffen embleem op de mouw van een dagelijks te wassen tropenuniform snel versleet. Men zocht een oplossing in het systeem het embleem op een stevige ondergrond te naaien en d.m.v. sluitspelden of drukknoppen op de uniform te plaatsen, zo dat het vóór het wassen kon worden verwijderd.
Een betere oplossing werd gevonden door inschakeling van de metaalwarenfabriek Cordesius, op de Gunung Sahari in het toen-

malige Batavia. Men herinnerde zich dat in 1940-41 voor de reserve korpsen van het KNIL (Korps Mankunegoro, Korps Paku Alam, etc.) metalen schildjes waren vervaardigd, toendertijd op de linker borstzak gedragen. Aldus werden bij de firma Cordesius de mouwemblemen van metaal vervaardigd. Het embleem werd in een metalen schildje geperst en de vlakken met lakverf in frisse kleuren opgevuld. Aan de achterzijde werd een speld aangebracht, zodat het embleem op eenvoudige wijze op de uniformmouw kon worden bevestigd, c.q. verwijderd.
Deze uitvoering is een groot succes geworden. Militairen van hoog tot laag waren trots op hun mouwschild, het duidde hem aan als lid van een vaak goed bekend staande eenheid en stempelde hem aldus tot een beter soldaat. Anderszijds kende de inheemse bevolking de militairen aan hun mouwschild en wisten zich beschermd door eenheden waarvan vaak grote befaamdheid uitging (bijv. Inf.bat.V KNIL "Andjing Nica").
Terugkerend tot de grotere gevechtseenheden, die begin 1946 op Java arriveerden en samengesteld waren uit KNIL-troepen en de nimmer voldoende geprezen OVW-bataljons van de KL, hebben we reeds in de vorige aflevering van "Heraldiek in de tropen" het oorspronkelijke en tweede model mouwembleem van het Stafkwartier A-Divisie voor U beschreven. Soms werd uit het embleem van een grotere eenheid het embleem van een hiertoe behorende kleinere eenheid afgelegd. Zo is van het tweede embleem der A-Divisie, (rood schild met geel bastion) een variatie bekend met geel bastion op een diagonaalsgewijs gedeeld schild in de artillerie-kleuren rood en zwart. Het embleem werd als zodanig gedragen door de divisie-artillerie A-Divisie. Kan een lezer ons inlichten welke afdeling(en) in de periode 1947-50 de specifieke artillerie A-Divisie (Oost-Java) vormde(n) ?

Stafkwartier B-Divisie:

Onderdelen van deze divisie, begin 1946 te Malakka opgericht, waren maart en april 1946 te Batavia geland. De divisie stond onder bevel van de Generaal-majoor KNIL S. de Waal, die in januari 1942, in de oorlog tegen de Jappen reeds naam gemaakt had bij de verdediging van het olie-eiland Tarakan, aan de oostkust van Borneo.

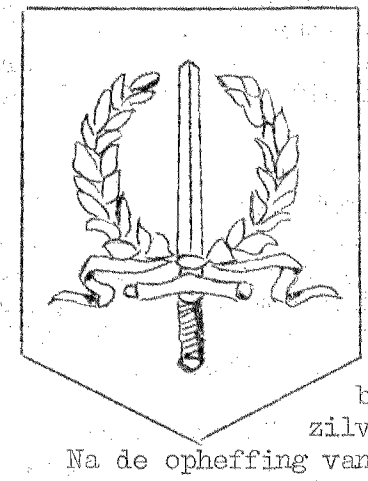

Het Stafkwartier van de B-Divisie kreeg bij beschikking van de Legercommandant nr. 283/GS/35 dd. 11 juli 1946 een donkerblauw, vijfhoekig mouwschild, waarop in goud of oranje het wapen van Batavia, zijnde een omhoog gericht zwaard, de kling omgeven door een lauwerkrans welke ter hoogte van het gevest is samengebonden met een lint.
Het embleem was aanvankelijk van stof waarop het wapen van Batavia in oranje garen met de hand was geborduurd. Later verscheen het embleem van metaal en vertoonde een 1½ mm brede zilverkleurige rand om het schild.
Na de opheffing van de B-Divisie in 1949 is een voorstel gedaan het embleem in te voeren voor het Territoriaal troepencommando Midden-Java (waar de B-Divisie laatstelijk verbleef).
Door bespoediging der politieke ontwikkeling is het echter niet meer zover gekomen.

3. RECTIFICATIE.

Van dhr. van Ekeris uit 's-Gravenhage ontvingen we enige aanvullende gegevens omtrent de emblemen omschreven in "Heraldiek in de tropen" (deel 2), orgaan nr. 11, blz. 6.
Dhr. van Ekeris schrijft ons dat de rood-wit-blauwe schildjes zéker niet uit Thailand afkomstig zijn, doch voor het eerst zijn gesignaleerd bij KNIL-troepen te Singapore, najaar 1945. Dit waren ex-krijgsgevangenen, die afkomstig uit Saigon te Malakka wederom tot gevechtseenheden werden geformeerd (o.a. Prins Bernhard-bataljon 1).
Hij voegde afschriften bij van een tweetal brieven van dragers van het rood-wit-blauwe mouwschild. Hierin verklaren de schrijvers dat het embleem weliswaar is voortgekomen uit rood-wit-blauwe speldjes en insignes die de Nederlanders droegen nadat zij augustus 1945 te Saigon werden bevrijd. Het rood-wit-blauwe mouwschild is echter pas na aankomst te Singapore, oktober 1945, aldaar aangemaakt en tot aankomst op Java gedragen.
Wij zijn dhr. van Ekeris zeer erkentelijk voor zijn waardevolle aanvullende gegevens.

4. VRAAG- en ANTWOORDRUBRIEK:

In deze rubriek stellen geïnteresseerden in de studieafdeling militaire emblemen elkaar vragen omtrent onbekende emblemen en overige zaken betreffende hun object die opheldering behoeven. Een ieder die vragen heeft wordt verzocht deze in te zenden aan de afdelingscorrespondent. Antwoorden of opheldering worden onder vermelding van het vraagnummer ingewacht.

Antwoord op vraag 7 van dhr. Wuysman te Rotterdam:

Engelse pet- en baretemblemen worden zeer fraai afgebeeld en uitvoerig omschreven in "REGIMENTAL BADGES" van major T.J. Edwards. Het boek wordt uitgegeven door Gale & Polden Ltd, Aldershot Engeland en is tegen de prijs van ongeveer ƒ 15,-- bij internationale boekhandelaren te bestellen.
Engelse mouwemblemen uit de 2e wereldoorlog staan volledig afgebeeld en omschreven in "HERALDRY IN WAR" door lt-col. H.N. Cole; voor de na-oorlogse mouwemblemen raadplege men "BADGES ON BATTLEDRESS" van dezelfde schrijver. De beide beoeken zijn eveneens uitgegeven door Gale & Polden Ltd te Aldershot.
Het eerste book is echter uitverkocht en ook in Engeland moeilijk te verkrijgen.

Voor een catalogus van de emblemen van het Amerikaanse leger verwijzen wij naar het boekwerk "SHOULDER SLEEVE INSIGNIA".
Het behandeld in honderden gekleurde afbeeldingen de mouwemblemen, rangonderscheidingstekens, kraag- en petemblemen en decoraties van de Amerikaanse strijdkrachten. Het boek, inclusief een supplement met 143 afbeeldingen is voor de prijs van $ 1,25 verkrijgbaar bij de Insignia Collectors Club, Box 71, Rockaway Park 94, N.Y.-U.S.A.
Prachtig naslagwerk voor de geïnteresseerden in de geëmailleerde schouderemblemen (crests) vinden we in de zgn. "ARMY LINEAGE BOOKS". Het is een legeruitgave in zeven delen, het is ons helaas niet bekend waar en op welke wijze de boeken te verkrijgen zijn.

Betreffende emblemen van het Zweedse leger kennen wij een geïllustreerd boekje van 36 blz. getiteld "UNIFORMER". Het geeft niet alleen afbeeldingen en beschrijvingen van de Zweedse uniformen

voor land-, zee- en luchtstrijdkrachten, doch behandelt ook de daarop gedragen onderscheidingstekens, dit dan in vele afbeeldingen. Uitgave: Ivar Häeggströms Tryckeri te Stockholm.

Vraag nr. 8 van dhr. Mac.G.G. van der Pijl te Ommen:

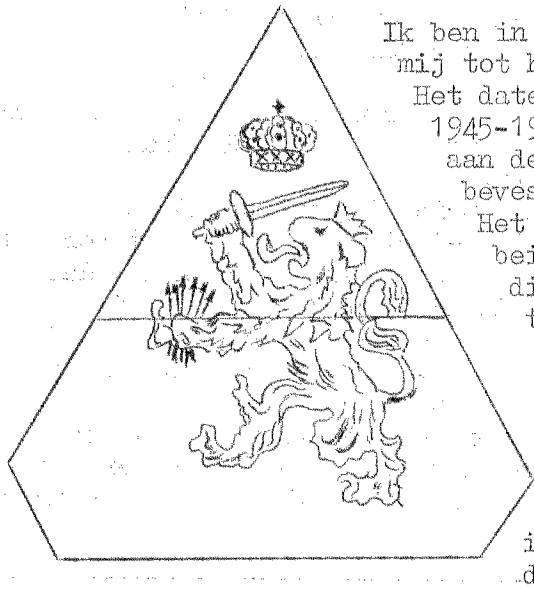

Ik ben in het bezit van een mouwembleem waarvan mij tot heden onbekend is wie het heeft gedragen. Het dateert kennelijk uit de Indië-periode 1945-1950, daar het schild van metaal is en aan de achterzijde mogelijkheden heeft ter bevestiging op de mouw.
Het bestaat uit een driehoek waarvan de beide basishoeken schuin zijn afgesneden, dit om beschadiging van kleding van al te dicht passerende voorbijgangers te voorkomen. Het schild is horizontaal in tweeën gedeeld, de bovenste helft wit, de onderste helft blauw. Centraal in het schild de Nederlandse leeuw, waarboven een koninklijke kroon. Kroon en gedeelte van de leeuw in het witte vlak is blauw, gedeelte van de leeuw in het blauwe vlak wit.
Door wie en wanneer werd dit embleem gedragen ?

5. INGEKOMEN REACTIES

DE HOOFDCURSUS

Het artikel over het instituut "de HOOFDCURSUS", voorkomende in de februari-aflevering van "MARS et HISTORIA" is verre van volledig, wanneer, voor wat betreft de selectie voor toelating tot het instituut, volstaan wordt met: "Candidaten voor de Hoofdcursus werden bij de Regimenten geselecteerd.....enz."
Voorzover ik dat heb kunnen nagaan, behoorde reeds in 1914 het aantal leerlingen van de HOOFDCURSUS(HC) afkomstig van de Regimenten tot de uitzondering. Het overgrote deel der leerlingen kwam voort uit de vrijwilligers van het INSTRUCTIE-BATALJON(IB). Bij dit Bataljon-gelegerd in de van Heutz-kazerne te Kampen-, vond in een 2-jarige opleiding de vorming van onderofficieren der Infanterie plaats. In het eerste jaar van de opleiding bestond de mogelijkheid deel te nemen aan een examen voor toelating tot de VOORBEREIDENDE CURSUS(VC). Aan het einde van het 2de jaar vond voor de leerlingen van de VC en voor onderofficieren van de Regimenten het examen plaats voor toelating tot de CENTRALE CURSUS(CC). Aangezien nu, na de (2-jarige)opleiding op de CC het toelatingsexamen tot de HC werd afgenomen, vond de selectie voor de HC dus plaats door het afleggen van het examen voor de CC.
De CC was gelegerd in de Vloeddijk-kazerne te Kampen; het 2e studiejaar tot 1919 in Groningen.
Het onderscheidingsteken voor de leerlingen was gelijk aan dat der 1ste-jaars Hoofdcursianen met dit verschil, dat de tres boven de chevron blauw in plaats van goud was.
Alvorens deel te nemen aan het examen voor de HC, diende de leerlingen hun keuze te bepalen. Dat kon zijn: Infanterie Nederland, Infanterie Ned. Indië of Militaire Administratie Ned. of Ned. Indië.

In het 2de studiejaar werden de HC-ers aangesteld tot vaandrig. Ze droegen dan als onderscheidingsteken op beide mouwen een "verkorte" HC-krul.
Nog moet worden vermeld, dat aan de opleiding voor het Ned. Indisch Leger ook werd deelgenomen door onderofficieren afkomstig van de Militaire School in Meester Cornelis.
De aanstelling tot 2de Luitenant vond plaats in september. Daar vandaan, dat de HC-ers in de ranglijst Officieren werden opgenomen na de Luitenants afkomstig van de KMA. Hun benoeming vond nl. in juli of augustus plaats.
De officiele datum van oprichting van de HC was 1 oktober 1869. Bij de viering van het 50-jarig bestaan (1 oktober 1919) verleende Hare Majesteit aan de HC een vaandel gelijk aan dat der Regimenten Infanterie. De uitreiking vond plaats op 14 mei 1920 door de met de rang van Lt.Generaal gepensioneerde Generaal-Majoor N.I.L.S.A. Drijber (Adj. in B.D. van H.M. en Commandant van Bronbeek), die zelf leerling van de HC was geweest.
Tenslotte volgt hieronder een overzicht van de promotiejaren HC 1920 t/m 1922, waaruit blijkt, dat de van de Regimenten afkomstige Hoofdcursianen t.o. van die afkomstig van het IB ver in de minderheid waren.

Promotiejaar	Totaal aantal tot 2de Lt. benoemden	daarvan afkomstig van:		
		IB	Regimenten	N.I.L.
1920	48	30	11	6
1921	32	22	3	6
1922	40	27	6	7

N.B. Zowel in 1920 als in 1921 was een der tot 2de Luitenant van de Mil. Administratie benoemden een voor troependienst afgekeurde cadet.

J.J.A. Beaumont
Luitenant-Kolonel R.L.J. b.d.

- - - - - - - -

STUDIEAFDELING MILITAIRE MUZIEK

We volstaan deze keer met enige korte berichten, ons studieobject betreffend.

1. Ontvangen: "Marches d' Artillerie Belge" door "La musique des Guides", 30 cm L.P.. Marsen van 1, 2, 3, 6, 14, 20, 43, 73 en 75 Art., Mars van D.C.T.A. en In Memoriam voor trompetten, violen en orgel. Uitgegeven door A.S.B.L. Loisirs et Culture; 821 Chaussée de Wavre, Brussel, België. Te bestellen per brief, onder gelijktijdige overmaking op postrekeningnr. 190.791 van "Loisirs et Culture", Brussel, van 140 Bfrs. (± f 10,18).

2. Voor dezelfde prijs is op dit adres eveneens te krijgen "Marches de Cavalerie" door dezelfde kapel, op 30 cm L.P.. Bevat: Marsen van 1 t/m 6 Lanciers, 1 en 2 Gidsen, 1, 2 en 4 Jagers te paard, Pantserschool en 13 Cavalerie signalen.

Alles gespeeld in de Belgische - ietwat triomphale - stijl door het goed gedisciplineerde, maar voor onze oren wel wat hard-klinkende orkest van de Gidsen.

N.B. Deze beide platen zijn niet in de handel !

IV. ARTIKELEN VOOR EN DOOR ONZE LEDEN

DE SLAG BIJ HEILIGERLEE

23 mei 1568

Het jaar 1968 is in velerlei opzicht een mijlpaal in de geschiedenis van ons Vaderland. Het is een jubileumjaar, waarin we herdenken dat vier eeuwen geleden de strijd begon voor de onafhankelijkheid van Nederland onder leiding van het Huis van Oranje Nassau.
Een jaar, waarin we terugzien op vierhonderd jaar Nederlandse krijgsgeschiedenis, waarbij vele leden van ons Vorstenhuis een belangrijke rol hebben gespeeld die niet zelden eindigde in een dappere dood. Het is ook een jaar van bezinning op de intrinsieke waarde van de verworven vrijheden, die men vandaag in bepaalde kringen zo dikwijls uit het oog verliest, waardoor ons roemrijk verleden vervaagt tot een schim en de toekomst een onzeker avontuur dreigt te worden.
Een belangrijk jaar : negentienhonderdachtenzestig.
Een belangrijke datum : drie en twintig mei.
Op die dag, nu vier eeuwen geleden, vond, afgezien van de schermutselingen op 25 april 1568 bij Daelhem, het eerste openlijke treffen plaats tussen Nederlandse vrijheidsstrijders en vertegenwoordigers van het toenmalige Spaanse wereldrijk, een strijd die eerst na tachtig jaar in 1648 zou eindigen met de vrede van Munster.
Na de beeldenstorm, een explosief optreden van de onder het Spaanse juk zuchtende Nederlanders, smeedden de gezamenlijke burgers van de lage landen zich aaneen en kozen bewust voor de opstand tegen de onderdrukking van de Spaanse monarch. Het verzet tegen de Spaanse wereldheerser had zich openlijk gemanifesteerd en leek niet meer te stuiten. In 1567 werd de min of meer gematigde landvoogdes Margaretha van Parma door Philips II van haar post te Brussel teruggeroepen en vervangen door de gevreesde hertog van Alva, die in zijn dagen gold als een der knapste veldheren. Met een goed geoefend leger van ca 20.000 man rukte hij de Nederlanden binnen om de opstand neer te slaan en het Spaanse gezag met alle denkbare middelen te herstellen en te concolideren. Reeds vóór zijn komst begon de grote exodus van allen die de vrijheid in de verstrooiing verkozen boven het door vreemde overheersers geleide maatschappelijk bestaan. Duizenden weken uit en zochten hun toevlucht in Engeland, Embden, Kleef en de Palts. Onder hen bevond zich Willem van Oranje met o.a. zijn medewerkers Philips van Marnix en Hendrik van Brederode.
De Prins van Oranje trok zich terug op de Dillenburg en beraamde met zijn vier broers, de graven Lodewijk, Hendrik, Jan en Adolf van Nassau plannen om Nederland te bevrijden.
Een daarvan had als doel, van Embden uit de stad Groningen en later geheel Friesland in bezit te nemen.
Met het brengen van grote financiële offers wisten de Oranjes een strijdmacht van gehuurde krijgslieden, waaronder zich vele uitgeweken Nederlanders bevonden, op de been te brengen.
De troepen, bestemd voor de inval in Groningen stonden onder bevel van de graven Lodewijk en Adolf van Nassau. Begin mei maakten Lodewijks troepen zich meester van Appingedam waar de graaf van

Nassau zijn hoofdkwartier vestigde. De 4e mei voegde graaf Adolf zich met 300 ruiters bij het leger van zijn broer Lodewijk, die nog dezelfde dag Groningen opeiste en op 5 mei Slochteren bezette. Enkele dagen later bevond practisch geheel Oost-Groningen zich in handen van Lodewijk, maar het nog voortgaande verzet van de stad belette hem voorshands naar Friesland door te stoten.
De Friese stadhouder, Johan de Ligne, graaf van Aremberg, die op het moment van Lodewijks inval in Frankrijk was, waar hij strijd had geleverd tegen de Hugenoten, begaf zich op bevel van Alva snel naar het Noorden van ons land terwijl ook Karel de Brimeu, graaf van Megen, die stadhouder van Gelderland was, van de Spaanse landvoogd de opdracht kreeg met zijn leger op te rukken om tesamen met de troepen onder Aremberg de opmars van Lodewijks troepen tot staan te brengen.
Onze strijdkrachten bestonden toen uit ongeveer 3000 man voetvolk en 300 ruiters, de laatste onder commando van de bekwame cavalerieaanvoerder Adolf van Nassau, 's Prinsen jongste broer, die practische ervaring had opgedaan in de strijd tegen de Turken, waaraan hij nog kort te voren met roem had deelgenomen.
De sterkte van Arembergs leger bedroeg ca 4000 man, voor een groot deel bestaande uit geharde Spaanse troepen, terwijl Van Megens krijgsmacht op ongeveer 2000 man gesteld kan worden, onder wie 400 Spaanse en Albanese ruiters. Het Spaans-Sardinische regiment van Gonzalo Braccamonte dat reeds op 27 april ter beschikking van Van Megen was gesteld, werd van 's-Hertogenbosch naar Amsterdam gedirigeerd waar het werd ingescheept met bestemming Friesland.
In strijd met Alva's orders wacht Aremberg de komst van Van Megen niet af maar rukt met Braccamonte spoorslags op naar Appingedam. Op 21 mei werden de geuzenvoorposten te Wittewierum aangevallen, die zich echter zeer snel in de richting van Appingedam terugtrokken, bewust van de overmacht die tegenover hen stond en van de kwaliteit van de Spaanse troepen die bepaald beter was dan die van het gemengde huurvolk waarover Lodewijk, Aremberg en Van Megen beschikten.
Lodewijk doorzag de bedoelingen van zijn tegenstanders en trok met zijn troepenmacht terug over Meden en Westerlee naar de zogenaamde Vossenheuvel in de richting Winschoten, waar hij in de middag van de 23e mei een aan de voorzijde door waterwegen en moerassen beveiligde stelling bij het op de heuvel gelegen klooster te Heiligerlee betrok.
Aremberg stond voor de keus, alsnog te wachten op Van Megen om daarna tot een omsingeling over te gaan of op aandringen van het Spaans-Sardinische regiment, dat hem door zijn twijfel van lafheid en zelfs van verraad beschuldigde, de vijand op te sporen en te vernietigen. De Friese gouverneur besloot tot het laatste. Zijn troepen schaarden zich in slagorde en Braccamonte deed dadelijk de aanval inzetten tegen Lodewijks troepen. De jonge 27-jarige Graaf Adolf rende aan het hoofd van een honderdtal ruiters zijn tegenstanders tegemoet voor een eerste schermutseling, die hem echter noodlottig zou worden. Hij bevond zich tenover een tienvoudige overmacht waarten hij niet was opgewassen. Dodelijk gewond bleef hij op het slagveld achter als eerste Oranje, die voor onze bevrijding het leven offerde. Inmiddels brachten Lodewijks troepen de vijand zware verliezen toe, terwijl de jonge Nassau van een ontstane verwarring in de Spaanse gelederen, die van weerskanten werden beschoten door in een

hinderlaag opgestelde Waalse troepen, een dankbaar gebruik wist te maken. Met het grootste deel van zijn leger zette hij een felle aanval in die te ongeveer 20.00 uur het gehele terrein in Nederlandse handen bracht. Aremberg deed wanhopige pogingen de vluchtelingen te keren, waarbij hij gewond raakte en met vier metgezellen werd afgemaakt. Zijn keten van het Gulden Vlies kwam in het bezit van Willem van Oranje, die deze trofee later toonde toen hij credieten vroeg voor werving van nieuwe troepen.
De ontkomen Spanjaarden trokken in de richting Groningen en ontmoetten bij Zuidbroek de voorhoede van Van Megen, die daarop ook naar Groningen oprukte.
De verliezen aan 's vijands zijde bedroegen ca 1700 man, onder wie Aremberg, vijf kapiteins en zeven vaandrigs. Lodewijks leger telde 40 doden en 200 gewonden. Behoudens Graaf Adolf van Nassau bevonden zich onder de gesneuvelden o.m. Hans Engelhart van Schönberg en Jonkheer Philips de Zoete de Lake.
Veertien vaandels, zes kanonnen, vierhonderd wagens met munitie en proviand alsmede een bedrag van 3 maanden soldij vormden de buit die de onzen in handen viel.
De betekenis van de slag die het begin inluidde van een periode die het ontstaan van een natie tengevolge had, was vooral politiek van groot belang. De overwinning op de beste troepen van een numeriek sterkere vijand had de enorme kracht van de opstand aangetoond. Dit wil niet zeggen, dat de Spaanse landvoogd zich zonder meer bij dit feit neerlegde. Woedend als hij was over de nederlaag van zijn ervaren troepen reageerde Alva met een nieuwe golf van terreur die de opstandelingen tot de orde moest brengen, liet Egmond en Hoorne onthoofden en een groot aantal edelen ombrengen. Met een groot leger dan voornamelijk uit Spanjaarden bestond, rukte hij in snelle mars op naar het Noorden en wist bij Jemmingen (21 juli) de Nederlandse troepen, die juist aan het muiten waren geslagen, volkomen te vernietigen.
Door de Eems over te zwemmen zag Lodewijk kans aan 's vijands hand te ontkomen en op deze wijze zijn leven, dat hij vier jaar later tezamen met zijn broer Hendrik zou offeren voor de vrijheid van Nederland, te redden.
Sinds de slag bij Heiligerlee was het duidelijk geworden dat in de Lage Landen niet alleen ontevredenheid en verzet heersten tegen het Spaanse gezag, maar dat tevens moest worden erkend, dat de toenmalige grootste militaire macht ter wereld in oorlog was met een volk dat voor zijn vrijheid streed, een vrijheid waarvan het Nederlandse volk anno 1968 nog steeds de vruchten plukken mag.

Op 24 augustus 1826 werd nabij het slagveld een monument opgericht bestaande uit een geknotte pyramide, waarop een urn was geplaatst. Op de achterzijde van het voetstuk stond een latijnse tekst die, vertaald, luidt:

"Den overwonnen held Graaf Adolf van Nassau hier ter plaatse voor 's lands vrijheid gesneuveld den 23e mei 1568"

Dit monument werd in 1868 vervangen door het huidige zeer fraaie standbeeld bij welks onthulling Koning Willem III persoonlijk tegenwoordig was.

Van Ojen Jr.

- - - - - -

De herdenking van de slag bij Heiligerlee die toch als een zaak van nationale betekenis mag worden geacht, zal zich echter geheel in het Noorden des lands afspelen.
Uit het programma dat voor de week van 23 - 29 mei a.s. door het herdenkingscomité is samengesteld, mogen de voornaamste punten hieronder vermelding vinden.

23 mei	10.00 uur	Gezamenlijke kerkelijke herdenkingsdienst in de kerk te Heiligerlee.
	11.30 uur	Carillonconcert op het carillon van de fa. Van Berge te Heiligerlee.
	20.00 uur	Première van het spel "De slag bij Heiligerlee" van de auteur J. Mulder, bewerkt door H.J. Tuin.
24 mei	8.00 uur	Proclamaties door herauten te paard vanuit de plaatsen Westerlee, Scheemda en Midwolda door Heiligerlee naar Winschoten en tevens te Wedde.
	9.00 uur	Muzikale mars door Heiligerlee van (burger)muziekkorpsen.
	12.00 uur	Opening historische tentoonstelling in de "Ennemaborgh" te Midwolda.
	13.45 uur	Officiële herdenking in de grote tent bij het monument te Heiligerlee. De herdenkingsrede zal worden uitgesproken door Dr. P.J. van Herwerden te Zuid-Laren. Als eregast zal ZKH de Prins der Nederlanden deze herdenking bijwonen.
	15.30 uur	"Slag bij Heiligerlee" show, uitgevoerd door het 44 Pantserinfanteriebataljon "Johan Willem Friso" uit Zuid-Laren.
	16.15 uur	Defilé "historische" troepen te paard en te voet vanuit Wedde, met medewerking van de Johan Willem Frisokapel uit Assen.
	17.00 uur	Defilé van het 44 Pantserinfanteriebataljon JWF.
	19.30 uur	Opvoering van het spel "De slag bij Heiligerlee".
	22.00 uur	Taptoe door de JWF-kapel met drumband.
25 mei	10.00 uur	Defilé van het 44 Pantserinfanteriebataljon JWF. te Winschoten, met medewerking van de JWF-kapel met drumband.
	13.30 uur	Ruiterdemonstraties
	20.00 uur	Spel "De slag bij Heiligerlee"
29 mei	23.00 uur	Sluiting van de herdenkingsfeesten.

- - - - - - -

De Historische verzameling van de Koninklijke Militaire Academie

Een eerste begin van een Historische Verzameling op de Koninklijke Militaire Academie dateert uit 1839 en was het resultaat van een plan van de toenmalige Gouverneur der Koninklijke Militaire Academie, Luitenant-kolonel der artillerie H.G. Seelig, een van de meest bekende Gouverneurs, die aan het hoofd van de Academie heeft gestaan.
Een citaat uit zijn order no. 668 van 5 maart 1839 luidt:

" Aan de Heeren Militairen en Civiele Beambten, wordt ter kennis
" gebracht, dat door de gezamentlijke Kadetten der Academie eene
" inschrijving geopend is, en reeds dadelijk een fonds is bijeen
" gebragt, bestemd om ter verheffing van den luister dezer
" Koninklijke Stichting in het Gebouw der Akademie eene gallerij
" te vormen van beeltenissen van verdienstelijke Nederlandsche
" krijgslieden".

" Ten einde nu de Heeren beambten gelegenheid te geven, de
" uitvoering van genoemd plan te helpen bevorderen, zoo worden
" degenen, die daartoe genegen zijn, verzocht, op de hierbij ge-
" voegde lijst te willen inschrijven voor de som, die het hem
" behagen zal daartoe bij te dragen".

Voorts liet Luitenant-kolonel Seelig uitkomen, dat een heldengalerij ook een morele waarde heeft en dat zij ontzag leert voor Nederlandse vorsten en helden.
Het plan ondervond veel medewerking en zowel leraren als cadetten tekenden voor een groot bedrag in, terwijl de cadetten 13 jaar lang een maandelijkse bijdrage schonken.
Als resultaat hiervan en door schenkingen is de thans nog bestaande Heldengalerij ontstaan.
Behalve schilderijen van leden van ons Koninklijk Huis zijn ook schilderijen vertegenwoordigd van Prinsen van Oranje, Graven van Nassau, en belangrijke figuren uit de Nederlandse- en Nederlands-Indische krijgsgeschiedenis, die wonderen van dapperheid hebben verricht met Beleid en Trouw.
In de loop der jaren breidde de Heldengalerij zich op een zodanige wijze uit, dat het niet mogelijk bleek alle schilderijen daar op te hangen.
Vele schilderstukken, die eens de Heldengalerij sierden zal men nu aantreffen in de Koningsgalerij [1], de Oranjezaal [2] of in een van de zalen van het Kasteel, waar bij Koninklijk Besluit van Koning Willem I van 29 Mei 1826, no. 27 de Koninklijke Militaire Academie werd gevestigd.
De Heldengalerij vormde dus het begin van de Historische Verzameling.
Ook op ander gebied breidde de Historische Verzameling zich uit, in hoofdzaak door schenkingen die werden ontvangen.
Het is niet mogelijk om in kort bestek een overzicht te geven van alles wat tot deze Historische Verzameling heeft behoord, maar een aantal schenkingen is echter dermate belangrijk geweest, dat deze hier in het kort worden vermeld.
Een van de eerste aanwinsten was het door Koning Willem II geschonken imposante schilderij "De overgave van Hasselt op 8 Augustus 1831" geschilderd door H. Pieneman Sr., dat sinds 1951 op Kamer 107 [3] in het Kasteel werd ondergebracht.

In Maart 1843 werd door de heer C.H. Phaff, oud-officier van de Genie, aan Z.M. Koning Willem II een kostbaar kabinet aangeboden, dat modellen bevatte van het toen bestaande materieel der Artillerie.
Deze rijke verzameling bestaande uit 367 verschillende voorwerpen, werd door Koning Willem II, in overeenstemming met de wens van de gever, geschonken aan de KMA. Toen echter in 1913 in het Kasteel Doorwerth een Artillerie-Museum werd opgericht werd deze verzameling daarheen overgebracht.
Op 10 Maart 1856 ontving de "Koninklijke Academie voor de Zee- en Landmacht" [4] van Koning Willem III een enorme collectie wapens uit zijn persoonlijke verzameling, met uitzondering van de wapens, die stamden uit de tijd van Stadhouder Willem V. [5].
De verzameling bestond uit helmen, harnassen, werpwapens, spies- en slagwapens, pistolen en talrijke andere stukken. De bedoelde collectie wapens bevatte een aantal zeer fraaie voorwerpen.
Dit blijkt ook wel uit het feit, dat de Directeur van het Nederlandsch Museum te Amsterdam in 1895 alle moeite heeft gedaan om overbrenging van deze verzameling naar dat Museum te verkrijgen.
Het spreekt haast vanzelf, dat de KMA van dit vorstelijk geschenk geen afstand wilde doen en met kracht voor het behoud daarvan heeft gestreden.
Wat echter niet heeft kunnen verhinderen, dat H.M. Koningin Wilhelmina in 1913 heeft bepaald, dat de gehele collectie in bruikleen moest worden afgestaan aan het in dat jaar opgerichte Artilleriemuseum in het Kasteel Doorwerth. [6].
Bij alle voorwerpen werd echter een bordje geplaatst: "Behoort tot de collectie van wapenen, geschonken door Z.M. Koning Willem III aan de KMA en door deze in bruikleen afgestaan".
In 1873 werd bij Besluit van Koning Willem III beslist, dat de zogenaamde collectie Roosdorp als "Nationaal Gedenkteken" op de KMA zou worden tentoongesteld. Deze collectie die de heer Roosdorp tijdens zijn leven had verzameld, bestond uit wapens, uniformen, vaandels van vrijkorpsen en schutterijen en talloze voorwerpen uit de periode 1830/1831.
In Augustus 1873 werd de collectie ontvangen en in de toenmalige Modelzaal opgesteld. Deze verzameling werd nog uitgebreid met schenkingen van leden van de Vereniging "Het Metalen Kruis" en dat ging zo door tot 1890.
Maar in December van dat jaar werden op last van de Minister van Oorlog 21 voorwerpen afgestaan aan de Regimenten Grenadiers en Jagers.
In 1894 werd door de Minister van Oorlog opdracht gegeven om de collectie Roosdorp af te staan aan het Nederlandsch Museum voor Geschiedenis en Kunst te Amsterdam.
Slechts enkele minder waardevolle voorwerpen bleven achter. In het jaar 1901 bepaalde de Minister van Oorlog dat ook de nog aanwezige stukken zouden worden overgebracht naar het bovengenoemde Museum, onder de bepaling dat de gehele verzameling, alhoewel daar opgesteld, eigendom zou blijven van de Koninklijke Militaire Academie.
In September 1891 schonk H.M. Koningin Emma een schilderij van Z.M. Koning Willem III aan de KMA, dat enige tijd later werd gevolgd door een schilderij van Koning Willem II.
Een monument van bijzondere betekenis is voorts het Ereblijk van het Regiment Vesting-artillerie, dat bij K.B. van 7 Augustus 1896, nr. 43 door de Regering aan het 1e, 2e en 3e Regiment Vestingartillerie werd geschonken "ter blijvende herinnering aan de roemrijke en voorbeeldige wijze, waarop het wapen der

Vestingartillerie zich bij de verdediging van de Citadel van Antwerpen in het jaar 1832 van zijne moeilijke taak heeft gekweten".
Het Ereblijk van een van de Regimenten Vestingartillerie werd door de opheffing van genoemd Regiment ingevolge Koninklijke machtiging door de Minister van Oorlog in bruikleen afgestaan aan de KMA.
De overdracht geschiedde op 27 Juni 1923, in tegenwoordigheid van het gehele personeel der Academie. In 1928 werd dit monument ingevolge verkregen opdracht, weer teruggegeven aan het Wapen der artillerie en wel aan een van de Regimenten Onbereden Artillerie te Naarden. In April 1933 werd dit Ereblijk weer afgestaan aan de KMA, waar het nu staat opgesteld in de Hal van het lesgebouw. 7).
Zoals uit het voorgaande blijkt werd de Historische Verzameling in de loop der jaren uitgebreid met een groot aantal geschenken, maar ook werden verschillende gedeelten weer noodgedwongen afgestaan aan andere musea.

Ter gelegenheid van het 85-jarig bestaan van de Kon. Mil. Academie in 1913 werd door de toenmalige Gouverneur, Generaal-majoor der Artillerie H. Kemper, in een feestrede onder meer de aandacht gevestigd op het aanleggen van een Historische Verzameling betrekking hebbende op het verleden van de KMA.
Reeds spoedig bleek, dat men hiervoor veel belangstelling had en nog voor het einde van het jaar was er een Commissie ingesteld onder voorzitterschap van de Kapitein der Infanterie A. Dudok van Heel, teneinde mede te werken bij het tot stand brengen van deze Verzameling.
Bij de op 1 Augustus 1914 ingetreden mobilisatie van het Leger zag de Commissie zich genoodzaakt haar werk tijdelijk te staken. Eerst tegen het einde van 1916 kon zij haar werk weer hervatten met het resultaat dat nu vrij spoedig een uitgebreide collectie kon worden tentoongesteld in de vroegere Modelzaal.
Deze collectie bevatte een groot aantal voorwerpen van uiteenlopende aard, zoals uniformen, uitrustingsstukken, handvuurwapens en slagwapens.
Tevens werd er in Februari 1917 een catalogus van de Historische Verzameling uitgegeven. En in die Catalogus schreef de Inspecteur van het Militaire Onderwijs, Generaal-majoor der Artillerie H. Kemper, oud-Gouverneur der KMA, een voorwoord dat aldus besloten werd:

" Moge het nu juist gereedgekomen werk, waaraan zoveel moeite is
" besteed in eere worden gehouden door hen, die na ons aan de
" Academie hun opleiding zullen genieten of aan de Koninklijke
" Inrichting verbonden zullen zijn. Wie aan de Koninklijke
" Militaire Academie heeft medegeleefd blijft - het is bekend -
" zijn gansche leven voor de Inrichting voelen : "de souvenirs
" die de Historische Verzameling biedt, zullen hem lief zijn".

Zo breidde de Historische Verzameling zich gestadig uit, maar toen bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in het KMA Gebouwencomplex een Duitse bezetting kwam 8) werd het moeilijk het bezit op goede wijze te beheren.
De toenmalige Gouverneur der KMA, Generaal-majoor der Cavalerie H.Ch.G. Baron van Lawick, begaf zich op 5 Juli 1940 naar 's-Gravenhage om met het Algemeen Hoofdkwartier, de Directeur van de Rijksgebouwendienst en de Directeur van het Mauritshuis maatregelen te treffen over het veilig stellen van het Archief en het

schilderijenbezit der KMA. Door de zorg van de Directeur van de Rijksgebouwendienst werd de schilderijenverzameling bijtijds weggehaald.
De uniformen en kleinere voorwerpen werden zooveel mogelijk in kisten opgeborgen op een van de zolders van het Gebouw Justinus van Nassau 9).
Het valt dan ook niet te verwonderen, dat de nodige voorwerpen beschadigd werden en verloren gingen.
Na de Tweede Wereldoorlog werd de collectie wederom opgesteld, maar aangezien vele bescheiden, die op de Historische Verzameling betrekking hadden, niet meer aanwezig waren, was het niet eenvoudig om het geheel te kunnen overzien.
Daarom werd door ondergetekende in 1956 begonnen met het geheel te inventariseren en te catalogiseren, met als resultaat dat in 1960 een herziene Catalogus van de Historische Verzameling werd uitgegeven, zoveel mogelijk voorzien van bijzonderheden, zoals de namen van de schenkers, de namen van de vervaardigers en verklarende aantekeningen.
Ook na de Tweede Wereldoorlog werden verschillende belangrijke schenkingen ontvangen.
Tot de belangrijkste aanwinsten behoren 5 Eresabels, die in een vitrine op de Egmondgalerij 10) werden ondergebracht en de collecties wapenverzamelingen van twee beroemde figuren uit de krijgsgeschiedenis van het voormalige KNIL, de Luitenants-generaal H.O.J. ter Beek en Jhr. G.M. Verspyck.
Deze wapenverzamelingen hebben in eigendom toebehoord aan het Ethnografisch Museum van de KMA, maar werden bij de overdracht van dit Museum op 25 October 1956 naar het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, aan de KMA afgestaan, dank zij de medewerking van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.
Aan de verzameling werden nog toegevoegd 4 opmerkelijke Tegeltableaux van Roostegels en Oogtegels, die afkomstig zijn van de eertijds open galerij (nu Egmondgalerij) van het Zuidelijk Voorgebouw. Voorts 2 gebrandschilderde ramen afkomstig van vroegere torenramen uit de Nassautoren en een 6-tal vitrinekasten met medailles en gedenkpenningen.
Het zou te ver voeren om alle geschenken door Verenigingen en particulieren aan de KMA aangeboden de revue te laten passeren. Uiteraard zijn deze wel verantwoord in de Catalogus van de Historische Verzameling.
In de jaren 1958/63 werden 2 gerestaureerde Vaandels van de KMA, een uit het begin van de 19e eeuw en een uit het einde van de 19e eeuw, in bruikleen ontvangen van het Nederlands Leger- en Wapenmuseum "Generaal Hoefer".
Aan restauratie en onderhoud werd na de Tweede Wereldoorlog eveneens het nodige gedaan.
Zo werden alle schilderstukken, die dringend onderhoud behoefden door een ervaren kunstschilder gerestaureerd. De lijsten van deze schilderijen werden door eigen personeel bijgewerkt, gerestaureerd en in een goede staat gebracht.
Ook de uniformen werden door eigen personeel nagezien en waar nodig gerestaureerd.
De verzameling uniformen werd uitgebreid met uniformen uit de periode 1948-1957.
Bovendien werden alle uniformen en alle schilderstukken voorzien van eenvoudige bordjes met duidelijke opschriften.
In 1965 werd een reorganisatie van de galerijen in het Kasteel doorgevoerd, tengevolge waarvan de galerijen een veel rustiger sfeer ademen en veel meer distinctie hebben.

Bij de restauraties die werden doorgevoerd bleek de heer D.F. Lunsingh Scheurleer, Rijksinspecteur van roerende monumenten, een buitengewoon goede en deskundige adviseur.
Resumerende : In de loop der jaren heeft de KMA een rijk bezit gehad aan historische voorwerpen. Helaas moesten tal van waardevolle voorwerpen en collecties worden afgestaan aan andere musea, maar niettemin blijft nog een bezit aanwezig, waarop de KMA met recht trots mag zijn, met het uiteindelijke doel om de historie van het Kasteel van Breda en de Koninklijke Militaire Academie te laten leven door de voorwerpen, die in de verschillende gebouwen staan opgesteld.

- - - - - - - - - -

Litteratuur:

KAMP, J.A. van der. Catalogus van de Historische Verzameling. 1918.

WOLF, H.J. Catalogus van de Traditieverzameling der K.M.A. 1960.

STEYN, G. van Gedenkboek K.M.A. 1828-1928. 1928.

Gouverneursorders K.M.A.

Jaarverslagen Bibliothecaris K.M.A.

UYTERSCHOUT, I.L. Beknopt overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Nederlandsche krijgsgeschiedenis van 1568 tot heden. 1935.

- - - - - - - - - -

1) De Koningsgalerij, op de 1e verdieping van het Kasteel, herinnert ons aan Koning-Stadhouder Willem III, die in de periode 1686-1695, het Paleis van Hendrik III van Nassau vervolmaakte tot het Prinsenhof. In deze galerij zijn de initialen W (William) en M (Mary), gedekt door een Koningskroon nog duidelijk te herkennen.
2) In de Oranjezaal, zo genoemd naar de schilderijen van de Prinsen van Oranje en Graven van Nassau, die daar de wanden sieren, is de Studiebibliotheek van de Kon.Mil.Academie ondergebracht.
3) Kamer 107 op de 1e verdieping van het Kasteel is de Officierszitkamer.
4) In de periode 1850-1857 werden op de KMA te Breda ook adelborsten opgeleid, waarbij de naam van de KMA werd veranderd in "Koninklijke Academie voor de Zee- en Landmacht".
5) Deze collectie wapens had oorspronkelijk toebehoord aan Generaal-majoor Geisweit van der Netten.
6) Het in 1913 gestichte Artilleriemuseum werd opgericht door Generaal-majoor b.d. F.A. Hoefer. Het werd ondergebracht in het uit de 13e eeuw daterende Kasteel "De Doorwerth" bij Arnhem. In 1928 werd het Artilleriemuseum uitgebreid tot Legermuseum. Tijdens de 2e Wereldoorlog werd in de periode Sept./Oct. 1944 het Kasteel "De Doorwerth" door oorlogshandelingen en door plundering van de Duitsers volkomen verwoest. Nu is het Nederlandse Leger- en Wapenmuseum "Generaal Hoefer", dat in zijn naam de herinnering bewaart aan de grote ijveraar voor het Legermuseum, te Leiden gevestigd, waar het op 22 Juni 1956 door Z.K.H. Prins Bernhard officieel werd heropend.

7) Welk ereblijk op de KMA aanwezig is, is niet geheel duidelijk. In een stencil, dat op de KMA werd samengesteld in 1956, onder de titel: "Geschiedenis en tradities der Nederlandse Artillerie", staat vermeld: Het Ereblijk van het 1e Regiment Vestingartillerie bevindt zich bij de School Reserve-officieren Artillerie te Breda. Het Ereblijk van het 2e Regiment Vestingartillerie in het Legermuseum te Leiden en het Ereblijk van het 3e Regiment Vestingartillerie bij de K.M.A.
Vermoedelijk heeft de samensteller van dit stencil zijn gegevens verkregen uit de studie van I.L. Uyterschout "Beknopt overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Nederlandsche krijgsgeschiedenis van 1568 tot heden". Kampen, 1935.
In dit werk staat vermeld: "Bij de opheffing van het laatste en enige Regiment Vesting Artillerie op 15 December 1927, waaruit het 1e en 2e Regiment Onbereden Artillerie werden gevormd, ontving 2 ROA het Ereblijk van het 1e Regiment Vestingartillerie. Het Ereblijk van het 2e Regiment Vestingartillerie ontving een plaats in het Legermuseum "Kasteel Doorwerth", terwijl dat van het 3e Regiment Vestingartillerie aan de KMA werd geschonken.
Voorts vermeldt Uyterschout: "Op 1 april 1933 wordt het 1e Regiment Onbereden Artillerie opgeheven; het 2e Regiment Onbereden Artillerie wordt Regiment Motorartillerie".
Dit laatste gegeven komt in meer algemene zin ook voor in de Order van de Gouverneur der K.M.A. no. 77 C van 10 april 1933. Hierin staat vermeld: "Het Ereblijk destijds toegekend aan het 2e Regiment Vestingartillerie, in bewaring geweest bij het op 1 April j.l. opgeheven Regiment Onbereden Artillerie te Gorinchem is blijkens Kabinetsrescript van 13 Januari 1933, no. 56, door H.M. bestemd om te worden in bruikleen gegeven aan de K.M.A., waar het ook vertoefd heeft van 1923-1928.
Bij de officieele overdracht, die op 11 April e.k. door den Commandant van de IIIe Artillerie Brigade zal plaats hebben, zullen de officieren, onderofficieren en cadetten der artillerie aanwezig zijn".
Telefonische informatie bij de S.R.O.A. in de Chassé kazerne leverde geen resultaat op. Men wist niet te zeggen welk Ereblijk aanwezig was. Telefonische informatie bij het Nederlands Leger- en Wapenmuseum op 21 Februari 1965 gaf ook geen zekerheid. Dáár zou het Ereblijk van het 2e Regiment Vestingartillerie aanwezig zijn. Mocht dit inderdaad juist zijn, en dit staat ook vermeld in het aangehaalde stencil en in het werk van Uyterschout, dan is op de KMA het Ereblijk van het 3e Regiment Vestingartillerie aanwezig.

8) In 1938 werd begonnen met de bouw van een aantal nieuwe gebouwen waaronder het huidige Lesgebouw. Deze gebouwen waren in 1940 nog niet compleet toen de 2e Wereldoorlog uitbrak, vandaar dat de Duitsers hiervan profiteerden, want tijdens de 2e Wereldoorlog bezetten de Duitsers het Kasteel van Breda en de overige gebouwen met een steeds wisselende bezetting van onderdelen. Ook de beruchte Sicherheidsdienst was hier bij.

9) In het Gebouw Justinus van Nassau, dat eens bewoond werd door Justinus van Nassau, bastaard zoon van Willem van Oranje en Gouverneur van de stad Breda, was tot 1956 het Ethnografische Museum van de KMA ondergebracht. In October 1956 werd het Ethnografische Museum overgedragen aan het Ministerie van O.K. en W.

Het Gebouw Justinus van Nassau werd gekocht door de Gemeente Breda en belangeloos aan het Rijk ter beschikking gesteld ten behoeve van dit Museum.

10) De Egmondgalerij, die deel uitmaakt van het Zuidelijk Voorgebouw, werd als Open galerij in Franse renaissance stijl aangelegd door Hendrik III van Nassau ten gerieve van zijn eerste gemalin Francoise van Savoye in het jaar 1510.
Na de Tweede Wereldoorlog kreeg de galerij de naam Egmondgalerij, zo genoemd naar Anna van Egmond, Gravin van Buren, de eerste gemalin van Willem van Oranje, die haar hele huwelijksleven op het Blokhuis woonde en veel op deze galerij heeft vertoefd.

N.B. De foto's bij dit artikel werden vervaardigd door de fotodiensten KLu.

H.J. Wolf.
Bibliothecaris K.M.A.

- - - - - - - - - - -

DE OORSPRONG VAN ONZE HUIDIGE TAPTOE

Het artikel over de taptoe Delft van Prof. ir. J.W. Bonebakker in het vorige nummer van "Mars et Historia" zou ik gaarne willen aanvullen met het volgende:
Taptoe Delft is niet naar Engels, maar naar Schots voorbeeld ontstaan. En wel - althans volgens mij bekende gegevens - uit het bekende Edinburgh Festival.
Oorspronkelijk opgezet als een presentatie van de Schotse mil. muziek-corpsen, werd het later uitgebreid tot het gehele Britse Gemenebest, waarbij naast de Bands van Groot-Brittannië ook corpsen deelnamen uit de voormalige en huidige Britse Gebiedsdelen.
Later werd ook de medewerking gevraagd van andere landen en o.a. was onze K.M.K. èèn der buitenlandse corpsen, die aan de Edinburgh Tattoo deelnam. Uit wat de leiders van onze muzikale tournee daar ondervonden, is onze Taptoe Delft ontstaan.
In feite is Edinburgh de 2e geboorteplaats van de huidige Taptoevormen, met marcherende en elkaar kruisende musici, excersitie, lichteffecten, kortom èèn en al beweging, kleur en licht.
Onze Nederlandse taptoes, tot aan de 2e Wereldoorlog, waren statisch. Bij Hoogtijdagen gaven onze mil. kapellen 's avonds een taptoe, samengepakt in een muziektent.
Als kijkspel volstrekt onaantrekkelijk en als concert alleen te waarderen, als je er dichtbij stond. Het verschil met een gewoon openlucht concert was alleen, dat hier een mil. kapel speelde en o.a. bepaalde mil. muziek en het volkslied ten gehore werden gebracht.
Soms waren er uitzonderingen. Uit mijn jeugd herinner ik mij de verhalen van oudere mensen, die in hun jonge jaren de befaamde concerten in het Tolhuis te Amsterdam van de muziek 7e Reg. Inf. onder Zaagmans hebben bijgewoond. Drie in die tijd befaamde muziekstukken, speciaal voor Harmonie orkest, kwamen dan naar voren. "De Slag bij Waterloo", "De slag bij Leipzig" en "De Fremersberg" werden door Zaagmans op de meest spectaculaire wijze gebracht. Achter de kapel, tussen de bomen en struiken, was vuurwerk verborgen. Rotjes, voetzoekers, donderbussen,

gillende keukenmeiden en hoe het meer mag heten, dat op het hoogtepunt van De Slag ontstoken werd, om kanon,- geweervuur of onweer te imiteren. Maar het was en bleef zonder beweging, zonder actie.
In "De Nederl. Mil. Muziek" van R. v. Yperen beschrijft deze de ellende, door allerlei soorten bezuiniging, die wij hier in Nederland met onze Mil. Muziek hebben doorgemaakt. En ook P.F. Brunings doet daar in zijn "Onze Krijgsmacht" een boekje over open. Als ik mij niet vergis, staan wij er nu weer net zo voor.
In Engeland daarentegen werd het nut van goede Mil. Muziek al vroeg ingezien.
Het was de Duke of Cambridge, the Commander in Chief, die in 1856 besloot tot oprichting van een mil. muziekschool. Aanleiding hiertoe was, dat het aantrekken van musici en het benoemen van de kapelmeester voor de Regimental Band een regimentszaak was. De Bandmaster was meestal een buitenlander, voornamelijk Duitsers. De muziek stond niet op hoog peil. Toen na de Krimoorlog een grote militaire revue werd gehouden van de verbonden Engelse en Franse troepen, maakten de Britse bands maar een povere indruk. Zo werd in 1857 "The Royal Military School of Music" geopend, beter bekend als "Kneller Hall. Een soort militair conservatorium. Hier werden niet alleen de muzikanten opgeleid, maar ook de Bandmasters.
Het gevolg hiervan was, dat in 1872 alle kapelmeesters bij de Regimental en Staff bands hun Kneller Hall diploma hadden, de orkesten alleen beroepsmuzikanten, opgeleid in Kneller Hall. De bands waren verdeeld over een groot aantal garnizoensplaatsen. Door het regelmatig en veel geven van openbare concerten, werden de "Bandstands" al gauw populair bij de bevolking. Nog worden deze concerten regelmatig gegeven. Als U eens tijdens het zomerseizoen in London bent, moet U eens opletten op de aankondigingen bij de ingang van de grote Londonse parken. U ziet dan op welke dagen en uren (meestal tijdens de lunchpauze) verschillende mil. orkesten daar concerten geven. M.i. is het Engelse militaire muziekleven nauwer met de bevolking verbonden dan bij ons. En voor zover mij bekend is, kwam onze vorm van taptoe-uitvoering in Engeland niet voor.
Toch moeten we de voorloper van onze huidige taptoe-uitvoering (Edinburgh - Delft - Nato) in Engeland zoeken.
Het was in 1894, dat koningin Victoria de grote militaire legerplaats Aldershot bezocht. Te harer ere werd voor de eerste maal een groot militair schouwspel vertoond. Een grote infanterie-, cavalerie- en artillerie-excersitie en demonstraties in de middag. 's Avonds bij fakkellicht een show van de verenigde mil. bands. Aldershot was toen de grootste legerplaats van Engeland en men kon ruimschoots putten uit de aanwezige Reg. bands, drums en pipers. Een programma van regimentsmarsen werd besloten met "Abide with me", "Last Post" en het Volkslied.
De oude "Tap - toe" in de strikt historische betekenis was dood, geboren een volkomen nieuwe glanzende Taptoe met heel nieuwe vormen.
Het succes was zo groot, dat men het aandorst het militaire schouwspel elk jaar te herhalen. De opzet werd steeds groter en groeide uit tot de befaamde "Aldershot Tattoo". 's Middags de grote demonstratie van alle onderdelen van het leger, 's avonds de grote muzikale opvoering.
De voorloper van de Royal Air Force, "The Royal Flying Corps" werkte zelfs mee met luchtballons, vliegtuigen en zoeklichten

en ook schroomde de organisatie niet om honderden meters decor, een kasteel, een stadsmuur, een koloniaal dorp op te bouwen als achtergrond voor een historisch militaire gebeurtenis, die als hoogtepunt in de Tattoo opnieuw tot leven werd gebracht.
De oorlog 14-18 gaf een onderbreking te zien, maar werd daarna als The Grand Military Searchlight Tattoo op grote schaal voortgezet. Ouderen zullen zich misschien nog herinneren de bekende Wembley tattoo, die ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling in 1924 daar gehouden werd.
Ofschoon niet met enige taptoe-opzet te vergelijken, wil ik toch nog even wijzen op het even bekende Royal Tournament, elk jaar in Earls Court in Londen gehouden. Maar dat is een verhaal apart.

C. Frazer.

Geraadpleegde bronnen uit eigen archief: De Ned. Mil. Muziek - v. Yperen; Onze Krijgsmacht - Brunings; Military Music - H.G. Farmer; The Britisch Army - Talbot Booth; Military Customs; Story of the Royal Tournament; Programm's Aldershot - en Edinburgh Tattoo; Artikelen, foto's en tekeningen uit oude Engelse weekbladen.

- - - - - - -

Naar aanleiding van "Een uitgestelde boekbespreking"

Mededelingenbulletin nr. 11, bl. 11 t/m 26 van de hand van ir. R.F. Scheltema de Heere, oud-hoofdingenieur A der K.M.

Acht publicaties worden besproken, te weten:

jaartal	auteur	titel
1866	J.K.H. de Roo van Alderwerelt	Nederland bij een oorlog tegen Pruisen.
1870	B.B.F. Civilis	Géén versterkte steden meer.
1874 1876	F.	Beschouwingen omtrent de Nederlandse levende strijdkrachten.
1878	J.C.C. den Beer Poortugael	A'dam in staat van beleg.
1883	A.R. Krayenhoff van de Leur	Een schema van de landsverdediging.
1888	dº- dº- dº- dº- dº- dº-	Vesting Holland in staat van beleg.
1886	N. Bosboom	Enige beschouwingen over de Nieuwe Hollandse Waterlinie.
1886	EGO	Onze Vesting-Artillerie.

Wie zich interesseert voor militaire historie zal zich niet beperken tot de studie van oorlogen, hun voorgeschiedenis, verloop en gevolgen. Hij zal óók belangstelling hebben voor de ontwikkeling der ideeën van militairen en burgers, in vredestijd. De hierboven opgesomde publicaties zijn bronnen voor de studie van

de meningsvorming t.a.v. de landsverdediging. Het zou nuttig kunnen zijn, na te gaan of deze en dergelijke publicaties aanwezig zijn in de bibliotheken van militaire instellingen, de Koninklijke Bibliotheek en andere openbare of privé-boekerijen.
Scheltema de Heere doet m.i. sommige der besproken auteurs onrecht.

Eén algemene opmerking vooraf.
Een langdurige mobilisatie is fnuikend voor het moreel en de discipline, van hoog tot laag. Dat zal zo zijn geweest in de jaren na de Tiendaagse veldtocht en de val van de citadel van Antwerpen, al is daarover in de annalen niets te vinden. Evenzo tijdens de mobilisatie van onze strijdkrachten in 1870. Op een mobilisatietoestand gedurende 51 maanden was in 1914 h.t.l. niemand bedacht, laat staan voorbereid. Scheltema de Heere kwam in 1918 voor het eerst onder de wapenen; ongunstiger tijdstip is nauwelijks denkbaar. Geen wonder dat hij reële misstanden signaleerde.

EGO, de schrijver van "Onze Vesting-Artillerie" (1890) geeft hier en daar een nummertje weg waarin hij niet onderdoet voor Scheltema de Heere, met een zweem van zelfspot (de vesting-artillerie in Oldebroek, bl. 74! hier aan't slot geciteerd.
Maar hij pleit serieus voor een volledige scheiding tussen vesting-artillerie en veld-artillerie. Realiseert men zich dat vóór 1914 motorvoertuigen, vliegtuigen en draadloze communicatie nog niet operationeel waren, dan is men geneigd hem bij te vallen.
In permanente vestingen en forten, linies en stellingen moest de vesting-artillerie destijds veel inniger samenwerken met infanterie (schutterij, landweer), genie en burgerwerk-krachten, dan de bereden artillerie bij het veldleger. Dit inzicht wordt gestaafd door N. Bosboom's "Enige beschouwingen over de Nieuwe Hollandse Waterlinie en haar artilleristische verdediging".
Het onderwerp heeft alleen historische betekenis. Maar ik meen dat op goede gronden is vol te houden dat destijds een afsplitsing van de vesting-artillerie als zelfstandig wapen had kunnen en moeten leiden tot een afzonderlijke officiersopleiding, waarin ook plaats was ingeruimd voor vakken zowel uit de infanterie als uit de genie-opleiding. Aan onderricht in paardrijden had niet meer tijd behoeven te worden toegewezen dan voor de andere onbereden wapens.
Uit het voorgaande blijkt wel dat bij de vesting-artillerie andere karaktereigenschappen hadden moeten prevaleren dan bij de bereden artillerie.
Tenslotte zij er aan herinnerd dat bij de opleiding van reserve-officieren de volledige splitsing tussen "vesting" en "veld" (Utrecht en Ede) wèl werd doorgevoerd.

In de beschouwingen van de toenmalige 1e Luitenant bij het 1e Regiment Veld-Artillerie te Utrecht (1886) meen ik inzichten over gebruik en opstelling der artillerie in forten en stellingen te onderkennen, die later bij bouw en inrichting der Stelling van Amsterdam, zoals ik die in 1914 leerde kennen, in praktijk werden gebracht. Deze mening zou nader getoetst moeten worden.

Tot slot EGO's tirade (1890) over de Vesting-Artillerie in Oldebroek:

> Met een zekere huivering moeten wij nu overgaan tot onze schietoefeningen te Oldebroek..... Het schietterrein te Oldebroek is groot, en de inrichting groots; maar wij vesting-artilleristen leren er niet veel, en lijden er armoede.

De gehele inrichting kan het best vergeleken worden met een grote badplaats - een Luftkurort - waarin vermogende mensen appartementen nemen en het zich daar goed maken; terwijl andere, onvermogende mensen - i.c. wij vesting-artilleristen - op kosten van derden daar ook enige tijd mogen doorbrengen, mits ons stipt houdende aan de voor ons gemaakte bepalingen: niet komen op plaatsen alleen voor vermogenden bestemd; ons niet mengen in de zaken van, ons niet opdringen aan, en steeds uit de weg gaan van de vermogende badgasten; altijd tevreden zijn met de uitspanningen, het onderhoud en het onderkomen dat ons wordt verstrekt; en aan het einde met een dankbaar hart en een gevoelvol woord van dank afscheid nemen en - naar huis!

Gelukkig is dit volmaakt voltooide tijd, nietwaar ?

Scheltema de Heere, wien ik mijn wederwoord voorlegde, stelt er prijs op dat worde vermeld hoezeer zijn diepste beweegreden is: het laten zien der fouten, het tonen van bij herhaling gemaakte fouten. Want volgens hem is geschiedenis gecondenseerde ervaring, en die heeft ons leiding te geven. Zodat niet steeds weer Hegel's woord dient te worden geciteerd: "Die Geschichte lehrt dass die Menschen aus ihr nichts lernen wollen."

Prof. ir. J.W.B.

- - - - - - - -

V. VRAAG EN AANBOD

Gevraagd: Legerkoerier 1951, nrs. 1 - 3 - 4 - 8. Kopen of ruilen.
Tevens gevraagd: Rode epaulet met dubbele koperen V van het Papoea Vrijwilligers Korps en alle rangonderscheidingstekenen van het gevechtstenue van dit korps.

Aangeboden : Nederlandse onderscheidingstekenen, medailles en penningen.
C. Coenders, Vogelenzanglaan 3, Breda.

Ruilcontact gezocht met verzamelaars van militaire baret- en petemblemen.
A.P. Hamakers, Rusthoekstraat 42, Scheveningen.

Gevraagd: Oude nummers van het blad "Militaire Spectator", eventueel te ruil tegen ander materiaal.
P.J.W. Bos, Zierikzeestraat 43b, Rotterdam-23.

Wil het lid, dat tijdens de op 18 maart 1.1. gehouden ruilbeurs interesse toonde voor een officiersnestel KMar-officieren veldtenue (zonder nestelpennen) zich s.v.p. bekend maken aan het secretariaat.

VI. S L U I T S T U K

We willen dit nummer besluiten met enige berichten, die geen uitstel kunnen dulden in de hoop dat dit nummer tijdig kan verschijnen.
Zoals U in de Huishoudelijke mededelingen heeft kunnen lezen, wordt alle overige copy bewaard voor een volgend nummer.

EEN VOLK DAT ZIJN GESCHIEDENIS VERGEET VERWORDT EN GAAT TEN ONDER.

"Op 17 april 1933 beleden vele kinderen van Uw volk:

Wij heffen hart en handen
voor 't heil der Nederlanden,
en zweren vast den eed,
tot doodsbeproefde trouwe,
Wilhelmus van Nassouwe,
met U te staan gereed."

Aldus luidt de inscriptie in de gevelsteen aan de Nieuwe Kerk te Delft, welker toren de wacht houdt aan Oranjes graf.
Daar, in de Nieuwe Kerk te Delft, ligt de Vader des Vaderlands begraven, verwachtende de jongste dag.

Op 17 april 1933 zijn 30.000 Nederlanders uit alle streken van ons land bijeengekomen om de 400ste geboortedag van Willem van Oranje te gedenken; ook uit Vlaanderen, Noord-Frankrijk, ja zelfs uit Zuid-Afrika waren belangstellenden om hulde te brengen aan de grondlegger van onze vrijheid en onafhankelijkheid. Er ging een golf van nationale saamhorigheid door ons vaderland en de eendracht rond de troon van Oranje werd aanzienlijk versterkt. 1933. Het was het jaar waarin Duitsland zich een regime verschafte, onder welks verantwoordelijkheid zeven jaar later de frontale aanval op de Lage Landen bij de Zee werd uitgevoerd. De Duitse bezetter duldde niet langer het betuigen van trouw aan Oranje en onder deze bezettende macht werd een traditie onmogelijk gemaakt: immers, sedert 1933 was het een goede gewoonte geworden jaarlijks, zij het op zeer bescheiden schaal en wijze, de nagedachtenis van Oranje te blijven eren door een eenvoudige kranslegging.

Na de bevrijding in 1945 is bedoelde traditie niet herleefd.

Er kwam een tijd van verwarring en onrust, welke in onze dagen uitmondde in bedekte en openlijke aanvallen op het Oranjehuis, waarbij maar al te zeer wordt vergeten, welke betekenis het Huis van Oranje voor Nederland heeft en welke speciale plaats daarbij dient te worden ingeruimd voor de eerste Oranje, die, zijn tijdgenoten verre vooruit, zijn leven lang heeft gearbeid voor onderlinge waardering van hen, die in zijn tijd elkaar meenden te moeten bestrijden, terwijl eendracht, eendracht en nog eens eendracht tegenover de gemeenschappelijke vijand meer dan ooit noodzakelijk was.
Daarom dient een goede traditie te worden hersteld: als in de jaren van Oranje, als in de dertiger jaren van deze eeuw, wordt ook thans de vrijheid en zelfstandigheid van ons land bedreigd, en daarom heeft het te allen tijde zin en betekenis "met Oranje te staan gereed", en zich bewust te zijn van wat zulks inhoudt.

Het comité ter herdenking van de 435ste geboortedag van De Zwijger nodigt ieder, die zulks wenst, uit om op zaterdag, 27 april a.s. aanwezig te zijn bij een plechtige kranslegging aan de voorzijde der Nieuwe Kerk onder de stenen tafel, die de boven aangehaalde woorden vermeldt. De kranslegging zal plaatsvinden te 1 uur 's middags. Tevoren kome men bijeen in het gebouw der Stads Doelen, Verwersdijk 44 te Delft, te circa 12 uur, waar men elkaar kan ontmoeten, waar enige korte toespraken zullen worden gehouden en waar vaderlandse liederen kunnen worden gezongen.
Van daaruit zal men zich te voet naar de Grote Markt begeven en na de kranslegging naar de Doelen terugkeren.
Iedereen wordt opgewekt aanwezig te zijn. Zegt het voort!

Voor nadere inlichtingen gelieve u zich in verbinding te stellen met onderstaand correspondentie-adres:

Oranjestraat 48, Alblasserdam; tel.(01859) 3412

Financiële bijdragen worden gaarne ingewacht op postrekening 3050 van de AMRO-Bank te Dordrecht, ten gunste van:

"Comité Herdenking De Zwijger".

Onder de leden van dit comité vonden wij tot onze vreugde de naam van ons lid Dr. Mr. H.P.S. Schaap, die bovengenoemde oproep mede ondertekende.

Belangrijke boekenveiling

Het internationaal antiquariaat Menno Hertzberger & Co. (Keizersgracht 610, Amsterdam) houdt op 23 en 24 april 1968 een veiling van boeken. Onder de rubriek Geschiedenis vonden we een tiental krijgsgeschiedkundige werken en enige gravures van de veroveringen van Zutphen, Rijnberg en Groningen uit 1620.

Een nieuwe winkel, speciaal voor U

Sedert 21 maart 1968 is aan de Zeilmakersstraat 21^{B} te Rotterdam een zaak gevestigd, waar U terecht kunt voor alle mogelijke militaria, zoals emblemen, hoofdbedekkingen, vlaggen, uitrustingsstukken, onderscheidingen, bajonetten, sabels, penningen, prenten, boeken enz.
Het is een nieuwe winkel van de "Verzamelpionier", die iedere zaterdag van 09.00 - 18.00 uur is geopend.
Wij wensen ons lid, de heer W.C. Wuysman veel succes met zijn nieuwe zaak!

= = = = = = = = =

Deze stencils zijn ongecollationeerd

„Een gedeelte van de Heldengalerij in het kasteel van Breda."

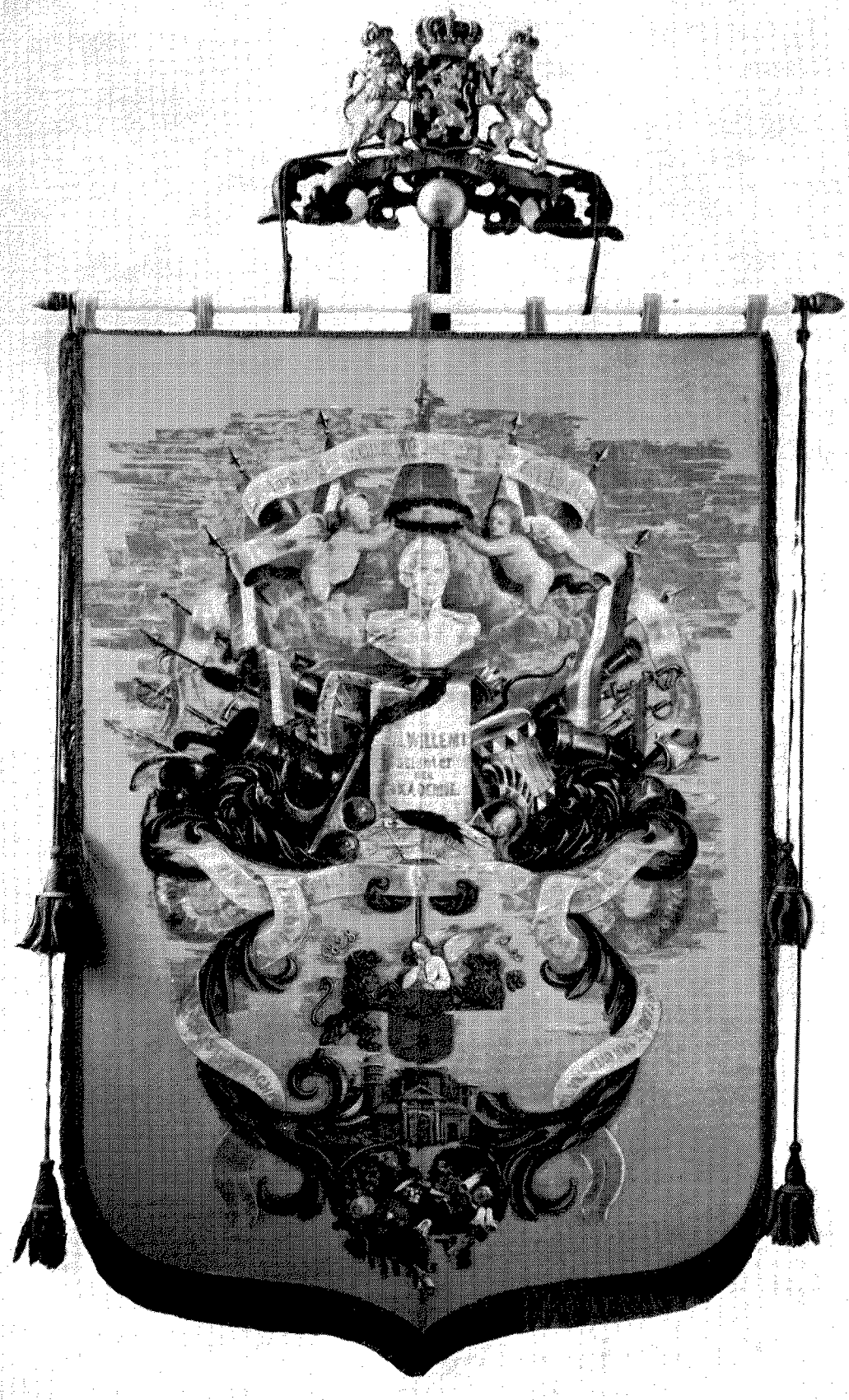

„Banier met allegorische voorstellingen aangeboden door de Gemeente Breda aan de „Koninklijke Militaire Academie voor de Zee- en Landmagt'' ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan in 1853''.

„Bronzen Borstbeeld van Luitenant-Generaal G. G. van Everdingen Gouverneur der Koninklijke Militaire Academie van 1923 - 1929."
(Vervaardigd door G. van Aalst)

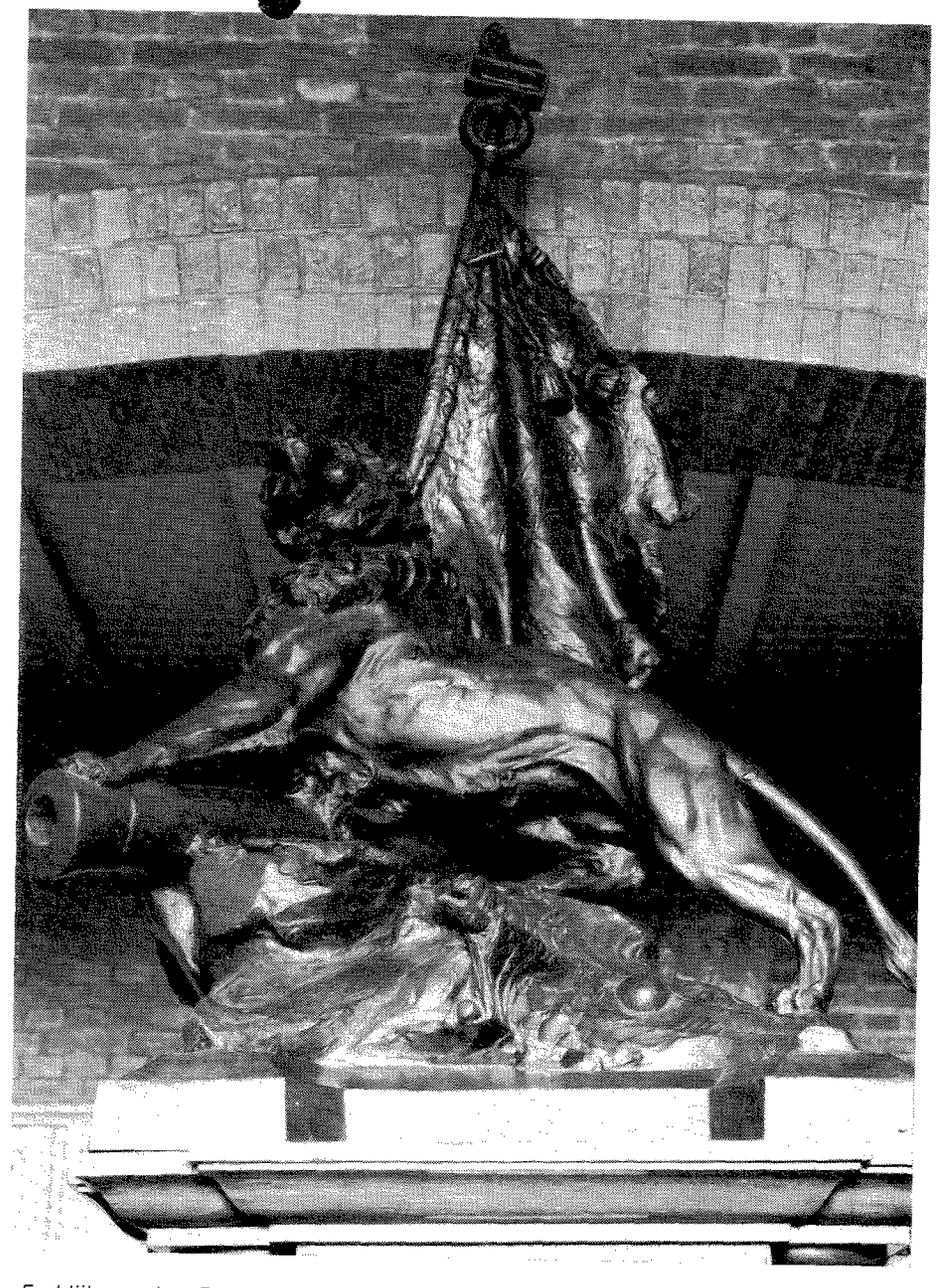

„Ereblijk van het Regiment Vestingartillerie".

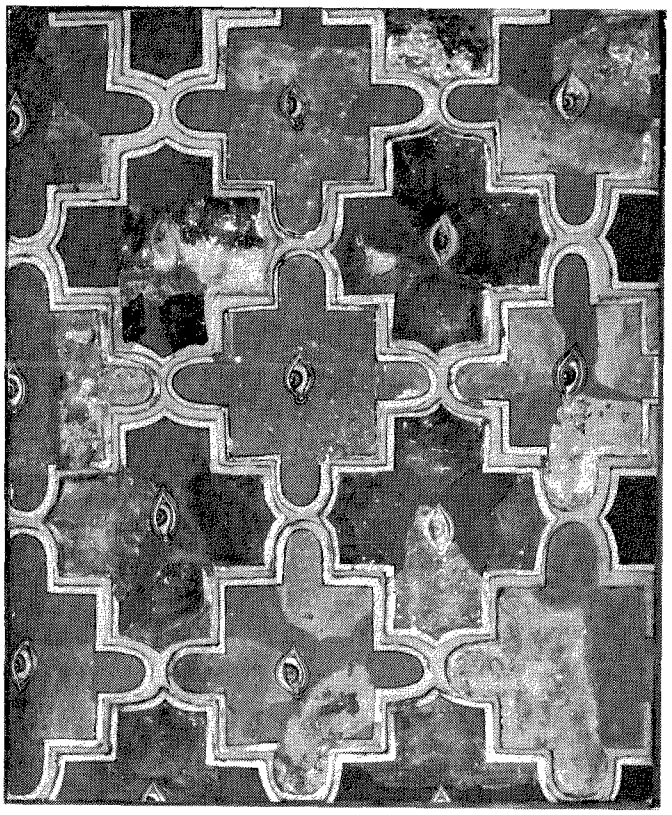

„Tableau van Geoogde Tegels".

Borstbeeld van Prins Frederik 1787 - 1881.

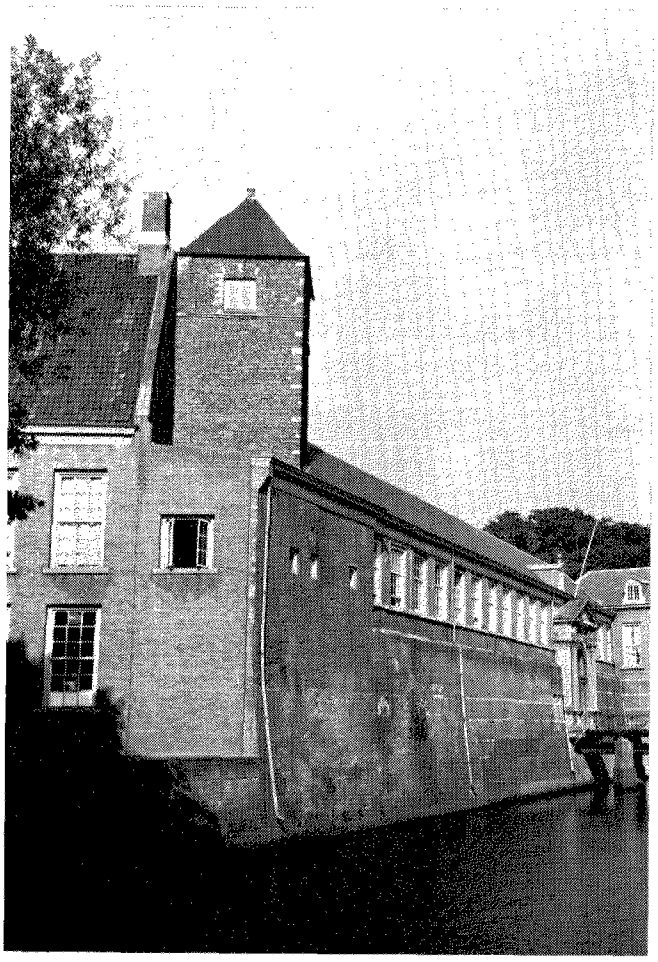

Het zuidelijk voorgebouw met de Stadhouderspoort, de Egmondgalerij, de Rekenkamer en de Nassautoren.

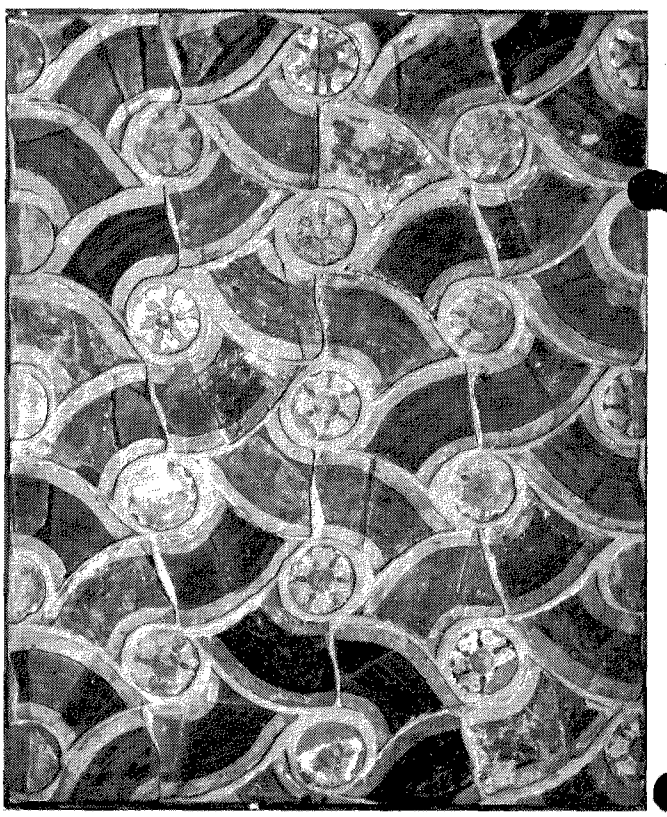

„Tableau van Roostegels afkomstig uit de eertijds open galerij van het zuidelijk voorgebouw — nu Egmondgalerij".